

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: **101004/I/2018/36100139012735492**

**Prírodné katastrofy a ich dopad na relokáciu obyvateľstva
a regionálnu geopolitiku**

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**Prírodné katastrofy a ich dopad na relokáciu obyvateľstva
a regionálnu geopolitiku**

Diplomová práca

Študijný program: Verejná správa a regionálny rozvoj
Študijný odbor: 6218 Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko: Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja
Vedúci záverečnej práce: Ing., Paula Puškárova, DiS.art, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracoval samostatne s využitím získaných poznatkov zo štúdia odbornej literatúry a materiálov, ktoré som použil v zozname použitej literatúry.

Dátum: 24.4.2018

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcel pod'akovať, všetkým osobám, ktoré mi akýmkoľvek spôsobom pomohli pri spracovaní tejto diplomovej práce. V prvom rade svojej školiteľke Ing. Paule Puškárovej, DiS.art, PhD., za jej cenné rady, odbornú pomoc a usmernenie pri písaní tejto diplomovej práce. Takisto ďakujem projektu H2020 a GA 692413, vďaka, ktorým môže byť časť tejto diplomovej práce publikovaná v The State of Environment Migration 2018.

ABSTRAKT

STARONĚ, Juraj: *Prírodné katastrofy a ich dopad na relokáciu obyvateľstva a regionálnu geopolitiku* - Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Paula Puškárova, DiS.art, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2018, s. 81

Dopady klimatických zmien nabrali v posledných rokoch na intenzite a negociácie na najvyššej politickej úrovni ako napríklad COP21 priniesli prelom v environmentálnych politikách i odborných diskusiách. Osobitne sa do centra pozornosti diskusií dostávajú dopady na človeka a jeho majetok a často sa rozoberá fenomén environmentálnej migrácie. Táto diplomová práca nadväzuje na tieto diskusie a kladie si za cieľ preskúmať regionálne presuny obyvateľstva, ktoré vznikajú po prírodnej katastrofe. Za konkrétnu prípadovú štúdiu sme si zvolili posledné hurikány v oblasti Karibiku – Irmu a Mariu zo septembra 2017. Naša diplomová práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá časť sa venuje teoretickému vymedzeniu migrácie a environmentálnej migrácie. V druhej časti sme opísali cieľ práce, metódy skúmania, stanovili si hypotézy, ktoré sú v súlade s čiastkovými cieľmi a opisuje metódu skúmania, prípadovú štúdiu. V tretej časti sme opísali hurikány Irmu a Mariu, zamerali sme sa na migráciu po týchto hurikánoch, zistili sme počet nedobrovoľne vysídlených osôb a ich cieľovú destináciu kam migrovali, do tretej kapitoly sme zahrnuli aj diskusiu. Zozbierali a zosumarizovali sme náklady po hurikánoch, aké štáty pomáhali pri obnove ostrovov a zistili sme, aký dopad má prírodná katastrofa na sektor cestovného ruchu v oblasti Karibiku. Spracovanie tejto témy je hlavne významné pre odbornú verejnosť, ako i politické diskusie o riešení krízy po prírodnej katastrofe.

Kľúčové slová:

migrácia, environmentálna migrácia, Karibská oblasť, Americké Panenské ostrovy, Kajmanie ostrovy, hurikán Irma, hurikán Maria, cestovný ruch

ABSTRACT

STARON, Juraj: *Natural disasters and their impact on population relocations and regional geopolitics*, – University of economics in Bratislava, Faculty of National Economy, Department of Public Administration and Regional Development. – Thesis Adviser: Ing. Paula Puškárová, DiS.art, PhD. – Bratislava NHF EU, 2018, pages 81

The impacts of climate change has intensified over the past years and the top-level political negotiations such as those at COP21 brought long desired shift in environmental policies as well as expert discussions. The impacts on humankind and their wealth are gradually getting under the spotlight of public attention and the phenomenon of environmental migration gets more addressed. This diploma thesis draws on this shift in public debate and aims to explore regional relocations of population which are prompted by natural disasters. As a particular case study we take the last hurricanes in the Carribean, meaning Irma and Maria from September 2017. The first part deals with the theoretical definition of migration and environmental migration. In the second part we describe the aim of the work and part deals with the methods of investigation used and describes the case study method. In the third part, we described Hurricanes Irma and Maria, we focused on migration after these hurricanes, we found the number of people involuntarily displaced and their destination where they migrated, to this part we included discussion. We have quantified the total cost of hurricanes, how the states helped to restore the islands, and how the natural disaster affects the Caribbean tourism sector. The handling of this topic is particularly important for the professional public as well as political discussions on resolving the crisis after a natural disaster.

Key words:

migration, environment migration, Caribbean region, United States Virgin Islands, Cayman Islands, Hurricane Irma, Hurricane Maria, tourism sector

Obsah

Úvod	7
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 Pojem migrácia	10
1.1.1 <i>História migrácie</i>	<i>12</i>
1.1.2 <i>Nedobrovoľná migrácia</i>	<i>13</i>
1.2 Zahraničná migrácia	16
1.2.1 <i>Príčiny zahraničnej migrácie</i>	<i>20</i>
1.3 Dopady zahraničnej migrácie na jednotlivca a spoločnosť	24
1.3.1 <i>Dopady migrácie na hostiteľské krajiny</i>	<i>25</i>
1.3.2 <i>Dopady zahraničnej migrácie na krajiny pôvodu</i>	<i>26</i>
1.3.3 <i>Dopady migrácie na jednotlivca</i>	<i>28</i>
1.4 Environmentálna migrácia	30
1.4.1 <i>Geopolitika environmentálnej migrácie</i>	<i>31</i>
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	35
2.1 <i>Ciele práce</i>	<i>35</i>
2.2 <i>Metodika práce a metódy skúmania</i>	<i>36</i>
2.3 <i>Prípadová štúdia</i>	<i>37</i>
3 Výsledky práce a diskusia	41
3.1 <i>Popis východiskovej situácie</i>	<i>41</i>
3.2 <i>Hurikán Irma a Maria</i>	<i>50</i>
3.3 <i>Dopady Hurikánu Irma a Maria na Americké Panenské ostrovy</i>	<i>53</i>
3.4 <i>Dopady hurikánu Irma a Maria na cestovný ruch a porovnanie cestovného ruchu s Kajmánmi ostrovm</i>	<i>68</i>
Záver	78
Zoznam bibliografických údajov	79

Úvod

Zmeny podnebia, príliš veľká exploatacia prírodných zdrojov človekom a znečistenie prostredia ovplyvňujú obývatel'nosť priestranných plôch na planéte. Ako adaptačná stratégia sa čoraz častejšie objavuje, migrácia obyvateľ'stva. Už oddávna ľudia hľadali vhodnejšie podmienky a úkryt z extrémnych situácií. Súčasná literatúra označuje takéto osoby najčastejšie ako environmentálnych migrantov, (klimatických utečencov). Myers (2002), tvrdí, že počas nasledujúcich 50 rokov bude vo svete až 150-200 miliónov utečencov, ktorí budú musieť opustiť miesto svojho trvalého bydliska, primárne kvôli dôsledkom klimatických zmien.

Naša diplomová práca sa zaoberá problematikou prírodných katastrof a ich dopadom na relokáciu obyvateľ'stva a regionálnu geopolitiku. Práca je rozdelená do troch kapitol.

Prvá kapitola sa zaoberá vymedzením základných teoretických pojmov a typológiou migrácie. Pre predkladanú diplomovú prácu je kľúčové najmä rozlíšenie medzi dobrovoľnou a nútenou (nedobrovoľnou migráciou), keďže prírodné katastrofy vyvolávajú predovšetkým nedobrovoľný typ migrácie, ako i rozlíšenie medzi cezhraničnou a vnútroštátnou migráciou. Prírodné katastrofy sa totiž často krát neviažu na územie jedného štátu. Takisto sme sa zamerali na to, aké dopady má zahraničná migrácia na jednotlivca, spoločnosť a na hostiteľskú krajinu a krajinu pôvodu. V neposlednom rade sme vysvetlili na základe príkladov pojmu environmentálna migrácia a geopolitiku environmentálnej migrácie.

V druhej a kapitole sme sa zamerali na ciele, hypotézy a metódy skúmania našej diplomovej práce.

V tretej kapitole sme pristúpili k prípadovej štúdii migrácie po prírodnej katastrofe. Ako prírodnú katastrofu sme si vybrali nedávny ničivý duo-hurikán Irmu a Mariu, ktorý sa vyskytol v oblasti Karibiku v septembri 2017. Pomocou zostavenia podrobnej časovej osi katastrofy na vybranú dotknutú oblasť Americké Panenské ostrovy (U.S. Virgin Islands), a následného presídlenia obyvateľ'stva sme poukázali na faktor malého ostrovného štátu v štúdiách environmentálnej migrácie. Výber Amerických Panenských ostrovov nám zároveň umožnil sledovať vplyv geopolitického faktora v oblasti. Vzhľadom na roztrieštenosť štatistických údajov a krátky horizont medzi katastrofou a predložením tejto

práce považujeme za náš prínos práve rozsiahly zber údajov a ich kompiláciu do prehľadu o počtoch nútene presídlených obyvateľoch a ich destináciách. Následne sme projektovali dopad prírodnej katastrofy v tejto prípadovej štúdii a presídlenia obyvateľstva na kľúčový sektor ekonomického rastu danej oblasti sektoru cestovného ruchu. Na tento účel nám slúžilo porovnanie ekonomického rastu v sektore cestovného ruchu s blízko ležiacimi Kajmaními ostrovmi, ktoré duo-hurikánom neboli zasiahnuté a svojimi podmienkami (polohou, populáciou, štruktúrou a veľkosťou HDP pred katastrofou) sú porovnateľné s Americkými Panenskými ostrovmi. V poslednej tretej kapitole takisto predkladáme diskusiu a sumarizujeme základne prínosy a výsledky práce.

Táto prípadová štúdia a jej časť bola akceptovateľná pre publikáciu v State of Enironmental Migration 2018, ktorej editormi sú Francois Gemenne a Caroline Zickgraf vo vydavateľstve University of Liege, Belgicko. Toto vydavateľstvo je pod hlavičkou IOM (Medzinárodnej organizácie pre migráciu).

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

V súčasnosti sa odhaduje, že na svete žije až 232 miliónov migrantov, čo tvorí asi 3,2 % celkovej populácie. K výraznému nárastu počtu migrantov však došlo až od 90. rokov 20. Storočia. V roku 1990 bolo na svete 153 miliónov migrantov a v roku 2000 odhady hovorili o 174 miliónoch migrantov (UN DESA, 2013). Týmto odhadom môžeme v súčasnosti povedať, že na každých 30 obyvateľov planéty pripadá 1 migrant, ktorý žije za hranicami svojej domovskej krajiny. Dovoľujeme si zdôrazniť, tieto údaje hovoria len o zahraničnej migrácii a neobsahujú údaje o ľuďoch, ktorí migrujú v rámci svojej krajiny.

V súčasnosti žije najviac migrantov v Európe (približne 72 miliónov) a v Ázii (71 miliónov). V Severnej Amerike je to skoro o 20 miliónov menej než v Európe alebo v Ázii. K najvýraznejšiemu nárastu počtu migrantov v Ázii došlo od roku 2000 a to hlavne z dôvodu veľkého dopytu po lacnej pracovnej sile v mnohých ázijských krajinách. V členských krajinách EÚ žije v súčasnosti 19,6 milióna obyvateľov, ktorí nie sú občanmi žiadnej členskej krajiny EÚ, teda pochádzajú mimo územia Európskej Únie. V Európe je navyše 14,3 milióna občanov členských krajín, ktorí žijú v inej členskej krajine než v tej ktorej sú občanmi (Eurostat, 2015). Najviac migrantov z krajín mimo EÚ žije v Nemecku (7 miliónov), v Spojenom kráľovstve (5 miliónov) a v Taliansku (4,9 miliónov).

Špeciálnou kategóriou migrantov sú utečenci, ktorých je podľa odhadov vo svete približne 19,5 milióna (UNHCR, 2015). Status utečenca sa viaže k nedobrovoľnej cezhraničnej migrácii, keď osoba je nútená opustiť krajinu svojho pôvodu kvôli vojenským, náboženským konfliktom či z iného život ohrozujúceho dôvodu. Je teda zrejmé, že migrácia v dôsledku prírodných katastrof môže viesť k nárastu utečencov, ak obyvateľstvo prekročí hranice. Vo svete je najviac utečencov z rozsiahleho konfliktu v Sýrii, Afganistane, Iraku, Pakistanu, krajín Ázie a Karibiku.

Tabuľka 1 Žiadatelia o azyl podľa regiónov sveta

<i>Región</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>Zmena</i>
Európa	369 300	485 000	714 300	47 %
Z toho EÚ 28	301 000	396 800	570 800	44 %
Austrália	16 100	12 000	9 200	- 23%
USA	98 900	94 800	134 600	42 %
Japonsko	3 700	4 800	7 900	65 %

Zdroj: UNHCR (2015)

Z uvedenej tabuľky je zrejmé, že najvyšší počet žiadostí o azyl zaznamenáva Európska únia, i keď trend v ostatných regiónoch sveta je tiež rastúci. Austrália ako jediný kontinent má negatívny trend podávania žiadostí o azyl, čo súvisí najmä s jej dlhodobou politikou nepopulárneho offshoringového procesovania žiadostí. Najmenej žiadostí o azyl zaznamenalo Japonsko.

Migrácia na Slovensku postupne narastá od začiatku 90.-tych rokov, pričom k najvýraznejšiemu nárastu prišlo po vstupe Slovenska do EÚ v roku 2004. Táto udalosť patrila k dôležitým faktorom, ktoré zatriktívili Slovensko predovšetkým pre dobrovoľných migrantov. V súčasnosti tvoria cudzinci 1,42 % obyvateľstva SR a cudzinci z krajín mimo EÚ len 0,54 %. Slovensko je tak krajinou vysoko homogénnou a v rámci EÚ na chvoste národnostne zmiešaných štátov. Najviac cudzincov žijúcich na území Slovenskej republiky pochádza z krajín Srbska, Ukrajiny, Vietnamu a Číny. Čo sa týka vonkajšej migrácie slovenských občanov, tí najčastejšie migrujú hlavne z ekonomických dôvodov, a to do západných krajín EÚ. U slovenských občanov prevláda hlavne vnútorná migrácia, teda z regiónu do regiónu a to hlavne z dôvodu lepších pracovných príležitostí.

1.1 Pojem migrácia

Migrácia je jav, ktorý sa prejavuje rôznorodými črtami a príčinami. Je to presun jednotlivcov alebo skupín z jedného geografického miesta na iné geografické miesto. I keď nemožno migráciu považovať za novodobý fenomén, k jej eskalácii dochádza až v posledných dekádach s rozvojom dopravy, internetu a technológií. S eskaláciou migrácie

vedie spoločnosť diskusiu o jej regulácii. Na jednej strane prináša migrácia riešenie dodatočnú pracovnú silu a spotrebu, a teda zabezpečuje ekonomický rast. Na druhej strane prináša výzvy pre integráciu a udržateľnosť rastu z hľadiska obmedzenosti prírodných zdrojov a tvorby odpadov.

Migrácia môže mať dve podoby, a to vnútornú, kedy sa jedná o presun jednotlivca alebo skupiny v rámci jednej krajiny, alebo vonkajšiu tzv. zahraničnú kedy jednotlivec alebo skupina migruje až za hranice krajiny svojho pôvodu. V našej diplomovej práci sa budeme venovať predovšetkým **zahraničnej migrácii**. Krajina pôvodu býva označovaná ako domovská krajina. Migrácia je zvyčajne spojená s trvalou alebo dočasnou zmenou pobytu jednotlivca alebo skupiny. Takto definovaná migrácia nezahŕňa turizmus, pretože zmena pobytu z dôvodu dovolenky je len krátkodobá. Do migračných štatistík teda zvyčajne bývajú zaradení len ľudia, ktorí sa chcú usadiť v hostiteľskej krajine minimálne na jeden rok.

Pojem migrant označuje všetkých ľudí, ktorí sa presúvajú bez ohľadu na motiváciu a okolnosti. Za migrantov však z časového hľadiska nie sú považovaní turisti. Veľká časť skupín alebo ľudí migruje legálne a dobrovoľne. Za utečencov sa označujú migranti, ktorí sú nútení migrovať tzv. nútená migrácia. Za migranta sa teda považuje každý utečenec. Avšak nie každý migrant je teda utečenec. Okrem týchto pojmov ako sú migrant a utečenec sa používa aj pojem cudzinec. Tento pojem označuje všetky osoby, ktoré nie sú občanmi daného štátu, ale na území daného štátu žijú. Občanmi daného štátu sa však môžu stať po splnení určitých podmienok. Po získaní občianstva o nich možno hovoriť ako o občanoch s migrantským pôvodom alebo ako o migrantoch. V súčasnosti dobrovoľne migruje veľká časť ľudí, ktorí sa rozhodujú v novej krajine pracovať, študovať podnikáť, alebo odchádzajú za svojimi príbuznými, ktorí žijú v zahraničí. V tomto prípade hovoríme o **dobrovoľnej migrácii**. Aj keď ľudia dobrovoľne migrujú, to však neznamená, že sa môžu z krajiny do krajiny voľne presúvať za každých okolností. Tento druh migrácie je obvykle krajinami regulovaný, čo znamená, že jednotlivci alebo skupiny musia splniť rôzne podmienky, aby sa v hostiteľskej krajine mohli usídlit'. Tieto pravidlá sa vo väčšine môžu veľmi líšiť. Môžu byť nastavené zmierlivo, ako je to v prípade migrácie občanov v rámci krajín Európskej Únie (ďalej EÚ). Alebo môžu byť nastavené prísne, ako je to v prípade, keď by ľudia chceli prísť do niektorej členskej krajiny EÚ z tretej krajiny, ktorá nie je členom Európskeho hospodárskeho priestoru alebo EÚ.

1.1.1 *História migrácie*

Migrácia bola súčasťou života ľudskej populácie vždy. Najviac sa však začala zintenzívňovať v období od 17. storočia, čo súviselo s námornými objavmi a technologickým pokrokom. Európske krajiny podporovali usadzovanie svojich obyvateľov na nových teritóriách, ktoré získavali ako nové kolónie. Odhaduje sa, že v dobe od 17. storočia do obdobia druhej svetovej vojny sa v rámci medzinárodných migračných vĺn presunulo zhruba 65 miliónov ľudí z Európy do severnej a južnej Ameriky. Ďalších 17 miliónov ľudí odišlo do Austrálie a Afriky¹. Počas 20. storočia najviac zintenzívnili medzinárodnú migráciu dva celosvetové vojnové konflikty. Tie zapríčinili, že z Austrálie a Ameriky sa stali typické prisťahovalecké krajiny, kým Európa zostala kontinentom ako emigrácie, tak aj imigrácie. To ovplyvnilo jej terajší charakter. Štáty, ktoré sa nachádzajú na území Európy sú charakteristické vysokým podielom príslušníkov národnostných a etnických menšín, ale aj vysokým počtom imigrantov, ktorí začali prichádzať do jednotlivých krajín po druhej svetovej vojne. Tým sa stala z Európy mozaika nespočetného množstva kultúr, ktoré spolu vzájomne žijú v rámci širšieho celku.

Takisto ako s súčasnosti, aj v minulosti jednotlivci alebo skupiny odchádzali zo svojej krajiny pretože im hrozil hlad, prenasledovanie alebo vojna. Dôležitým míľníkom nedobrovoľnej migrácie je rok 1951, kedy bol prijatý vo švajčiarskej Ženeve Dohovor o právnom postavení utečencov.

Dohovor o právnom postavení utečencov. Dohovor definuje formu právnej ochrany utečencov, sociálne práva utečencov inú pomoc a samozrejme pojem utečenec. Sociálne práva a inú pomoc, ktoré by im mali poskytnúť štáty, ktoré sú podpisovateľmi Dohovoru. Základné pravidlo Dohovoru stanovuje to, že utečenec by nemal byť vrátený do krajiny, kde mu hrozí prenasledovanie. Dohovor tiež určuje aké povinnosti majú utečenci voči prijímajúcemu štátu a vysvetľuje, že niektorým kategóriám osôb ako napríklad vojnovým zločincem, nemôže byť udelený štatút utečenca. Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951, bol viac menej obmedzený na ochranu európskych utečencov po Druhej svetovej vojne. Protokol z roku 1967 rozšíril jeho pôsobnosť a odstránil zemepisné

¹ SCHROTH, *Mýty o novodobých nomádech*, 2003 dostupné na:

http://aa.ecn.cz/img_upload/5f8b71f9dca70dc91ecc1cd414be5ef0/iom_respekt03_1_.pdf.

a časové obmedzenia. Dohovor sa tým zmenil na univerzálny nástroj, pretože problém vysídlenia ľudí sa rozšíril do celého sveta².

1.1.2 *Nedobrovoľná migrácia*

Časť migrantov však v súčasnej dobe tvoria ľudia, ktorí opúšťajú svoju domovskú krajinu nedobrovoľne. Odchádzajú hlavne kvôli:

diskriminácii,

perzekúcií,

živelným katastrofám,

environmentálnej degradácii,

vojnám a ozbrojeným konfliktom,

alebo inej situácii ohrozujúcej ich zdravie, životy, slobodu, či spôsob života.³

Takýto typ migrácie sa označuje ako **nútená** alebo **nedobrovoľná migrácia**. A pri tomto type migrácie sa dostávame k téme utečencov, ktorá je v súčasnej dobe veľmi aktuálna. Ak ľudia migrujú nedobrovoľne majú na základe medzinárodného práva možnosť žiadať o poskytnutie medzinárodnej ochrany v inej krajine. V prípade, že o ňu požiadajú stávajú sa žiadateľmi o azyl. Úrady hostiteľskej krajiny preskúmajú oprávnenosť ich žiadosti a udelia alebo neudelia žiadateľovi niektorú z foriem medzinárodnej ochrany. Medzinárodnou formou ochrany je doplnková ochrana, azyl alebo iná forma medzinárodnej ochrany. Iná forma medzinárodnej ochrany môže existovať na základe ďalších dohôd a medzinárodných zmlúv. Ak sa migrantovi rozhodne hostiteľská krajina udeliť azyl, to znamená, že dôvody prečo o azyl žiada sú tak významné, že mu neumožňujú vrátiť sa do krajiny pôvodu. Preto sa azyl označuje za trvalú formu medzinárodnej ochrany. Ak sa predpokladá, že dôvody pre ktoré migrant žiadal o azyl, po určitom čase zaniknú (napríklad koniec ozbrojeného konfliktu), migrant môže od hostiteľskej krajiny dostať dočasnú formu ochrany tzv. doplnkovú ochranu. Tá sa migrantovi zväčša poskytuje na jeden alebo viac rokov.

² UNHCR, *Dohovor o právnom postavení utečencov* dostupné na: <http://www.unhcr-centraleurope.org/sk/zdroje/dohovory/dohovor-o-pravnom-postaveni-utečencov.html>

³ DIVINSKÝ, *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike. Stav, trendy, spoločenské súvislosti*. 2005 s. 20

FMO (Forced Migration Online) Centrum pre utečenecké štúdie z Oddelenia pre Medzinárodný rozvoj Oxfordskej univerzity rozoznáva tri typy nedobrovoľnej migrácie:

konflikty – Ľudia, ktorí sú nútení opustiť svoj domov pre ozbrojený konflikt vrátane občianskej vojny, prenasledovania na základe národnosti, náboženstva, rasy alebo všeobecného násillia. Z príslušnosti k sociálnej skupine, politických názorov a preto im štátne orgány nedokážu alebo nechcú poskytnúť ochranu. Pomerne veľká časť z týchto osôb uteká za hranice svojej vlasti ako utečenec. Niektorí z nich žiadajú o medzinárodnú ochranu na základe Ženevskej konvencii z roku 1951. Niektoré osoby však o takúto ochranu nepožiadajú z obavy, že nezískajú status utečenca a budú musieť byť vrátení do krajiny svojho pôvodu.

rozvojové projekty a politiky – Do tejto kategórie spadajú ľudia, ktorí boli nútení opustiť svoj domov následkov rozvojových projektov a politik. Príkladmi sú cesty, letiská priehrady, výrub lesného porastu rozširovanie chránených území. Tieto skupiny vo väčšine migrujú len vnútorne teda na území svojho štátu, no zvyčajne po svojom presídlení nedostávajú dostatočnú finančnú kompenzáciu. Táto kategória nútenej migrácie spôsobuje väčšie presídľovanie ako ozbrojené konflikty no napriek tomu sa jej nevenuje potrebná pozornosť. Odhaduje sa, že v priebehu 90-tych rokov minulého storočia bolo presídlených okolo 90 – 100 miliónov ľudí následkom infra-štrukturálnych projektov. Takisto sa odhaduje, že každoročne presídlia zhruba 10 miliónov osôb kvôli výstavbe priehrad.

katastrofy – Do tejto kategórie spadajú ľudia, ktorí boli vysídlení na základe prírodných katastrof ako sú výbuchy sopiek, povodne, zemetrasenia, zosuvy pôdy, hurikány, sucho. Environmentálnych zmien a to odlesňovanie, globálne otepľovanie, znehodnocovanie pôdy a rozširovanie púští. A katastrof spôsobených človekom rádioaktivita, priemyselné nešťastia. Odhaduje sa, že počet vysídlených osôb, ktoré vznikli následkom katastrof spôsobujú viacej problémov ako to bolo v prípade prvých dvoch uvedených kategórií.

Príklady prírodných katastrof a ich následky:

Hurikány – V roku 2005, hurikán Katrina ovplyvnil životy približne 6 miliónov ľudí na území Spojených Štátov Amerických a o život prišlo približne 1800 ľudí.

Sucho – V roku 2000 zasiahli Etiópiu a Eritreu najväčšie suchá od roku 1984. Sucho znamenalo drastický nárast počtu obyvateľstva, ktoré ostalo závislé na svetovej potravinovej pomoci.

Cyklóny – V roku 2008 v severnom indickom oceáne zasiahol Myanmar cyklón Nargis, ktorý si vyžiadal stratu na životoch 146 000 ľudí.

Zemetrasenia – Rok 2005 Afganistan, Pakistan a Indiu zasiahlo silné zemetrasenie, ktoré si vyžiadalo okolo 74 500 obetí a ďalších 106 000 bolo zranených. Rok 2008 zasiahlo zemetrasenie v čínskej provincii Sichuan, ktoré poškodilo všetky priehrady na tomto území. O život pripravilo 69 000 ľudí a jeho následkom ďalších viac ako 20 000 ľudí ostalo bez domova.

Infekčné ochorenia – V roku 2008 v Zimbabwe vypukla epidémia cholery a dodnes zasiahla viac ako 98 000 ľudí a o život pripravila takmer 5 000 osôb.⁴

Katastrofy spôsobené človekom – Tento druh katastrof má pomerne široký obsah. Spadajú pod neho havárie vlakov, lietadiel. Medzi dlhotrvajúce katastrofy sa zaraďujú aj občianske vojny, občianske nepokoje a vojnové konflikty.

Typy nútených migrantov⁵:

Žiadateľ o azyl – Osoba, ktorá vyhlásila, že je utečencom a čaká na prijatie alebo zamietnutie svojej žiadosti o azyl. Tento pojem nezahŕňa domienku, či ide alebo nejde o utečenca, iba označuje to, že niekto podal žiadosť o azyl.

Utečenec – Ženevská konvencia z roku 1951 označuje za utečenca osobu alebo skupinu ľudí, ktorí sa nachádzajú v oblasti mimo svojej krajiny a majú oprávnené obavy pred prenasledovaním z národnostných dôvodov, náboženských dôvodov a rasových dôvodov, alebo z dôvodu príslušnosti k sociálnej skupine, alebo zo zastávania sa určitých politických názorov. Osoby, ktoré utekajú pred násilím a konfliktami tu považovaní tiež za utečencov. Sú to tak isto osoby alebo skupiny, ktorým štát v ktorom žijú neposkytuje ochranu, práve naopak ich prenasleduje vlastná vláda.

Migrant – Tento pojem označuje osobu, ktorá sa rozhodla odísť do inej oblasti alebo krajiny slobodne, často za lepšími podmienkami, či už sociálnymi alebo

⁴ KREŠÁK, *Nútená migrácia – dôvody, fakty, dopady*. 2012 Dostupné na:

https://www.emn.sk/phocadownload/emn_seminar_on_migration_2012/emn_2012_prezentacia_Peter_Kresak_Nutena_migracia.pdf

⁵ IOM *Glossary on Migration*, 2004, IOM *Essentials of Migration Management*, 2004, UNHCR *Protecting Refugees and the Role of UNHCR 2007-2008*. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/numbers-toolkit/Manuals/NJN-FINAL-SK.pdf>

materiálnymi. Takisto sa tieto osoby rozhodli opustiť svoju krajinu vo vidine lepšej budúcnosti pre seba a svoju rodinu.

Ekonomický migrant – Tento pojem sa často spája s pojmom pracovnej migrácie. Tento pojem však môže zahŕňať migráciu s cieľom zvýšiť si kvalitu života, či už po ekonomickej alebo sociálnej stránke.

Prevádzané osoby – Forma pohybu migrantov uskutočnená na základe súhlasu migranta. Obvykle si za tieto služby migrant platí. Oproti obchodovaniu s ľuďmi neobsahuje prvok donútenia.

Nelegálny migrant – Tento pojem sa používa na označenie osoby, ktorá nemá požadovaný právny štatút alebo cestovné doklady na to, aby mohla vstúpiť alebo zotrvať v krajine. Môže ísť o vstup do krajiny bez cestovného pasu, či o nesplnenie určitých administratívnych požiadaviek na vstup alebo opustenie krajiny.

Obchodované osoby – Obchodovanie s ľuďmi zahŕňa prepravu, získavanie, odovzdávanie, prechovávanie alebo prijímanie ľudí pod hrozbou násilia. Najčastejšie formy obchodovania s ľuďmi sú na účely sexuálneho zneužívania, obchodovanie na účely pracovného vykorisťovania, alebo obchodovanie s deťmi. Obchodovanie s ľuďmi je vážnym porušením ľudských práv a môže zahŕňať podvod, klamstvo, zneužitie moci alebo zneužitie osoby v zraniteľnej situácii alebo únos.

1.2 Zahraničná migrácia

Podľa Baubocka (1994) je zahraničná migrácia definovaná ako určitý druh priestorovej mobility obyvateľov, ktorej podstatou je pohyb osôb cez hranice štátov s cieľom usadiť sa v druhej krajine na určité obdobie. Zahraničná migrácia je určitý pohyb alebo presun skupiny osôb alebo osoby z jednej geografickej jednotky do druhej cez politickú, či administratívnu hranicu s cieľom usadiť sa prechodne alebo natrvalo na mieste inom ako je miesto pôvodu osoby alebo skupiny osôb. Organizácia Spojených národov (OSN) za zahraničnú migráciu nepovažuje tie formy mobility, ktoré sú dočasné teda služobnú cestu, misiu v diplomatickom zbore či ozbrojených silách, kočovníctvo, rekreáciu, turistiku, či náboženskú púť. Pri začleňovaní do migračných pohybov je zväčša kritérium to či je doba pobytu osoby v zahraničí alebo jeho právny status. „**Zahraničným**

migrantom je osoba, ktorá mení krajinu svojho obvyklého prípadne trvalého pobytu.⁶ Organizácia Spojených národov odporúča ako hranicu pre zaradenie do zahraničnej migrácie pobyt v dĺžke minimálne 12 mesiacov v prijímajúcej krajine, hoci väčšina rozvinutých a rozvojových štátov je z hľadiska prijatia dĺžky a viazanosti pohybu migranta oveľa liberálnejšia. Organizácia Spojených národov rozoznáva dve kategórie na základe dĺžky pobytu migranta v hostiteľskej krajine:

krátkodobá migrácia (3 až 11 mesiacov),

dlhodobá migrácia (od 12 mesiacov a viac).

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) má o niečo väčší záber a rozoznáva tri hlavné typy migrácie:

krátkodobá migrácia,

dlhodobá,

emigrácia tzv. tradičná permanentná migrácia.

„Dokonca sa môžeme stretnúť aj s menej korektným rozdelením zahraničnej migrácie, ktoré obsahuje ešte viac kategórií:

pendlerstvo (denná dochádzka za prácou),

migrácie na smeny (do 30 dní),

sezónna migrácia (1 až 3 mesiace),

krátkodobá,

dlhodobá,

permanentná⁷“

Často používaným meradlom pre klasifikáciu migrantov je zákonnosť ich pobytu či tranzitu. Na základe tohto administratívno-právneho meradla môžeme migrantov identifikovať ako:

nelegálnych migrantov, ktorí sú charakterizovaní ako osoby ktoré sa zdržiavajú mimo krajiny svojho pôvodu alebo sa premiestňujú na nové miesto pobytu v zahraničí bez

⁶ OECD, Trends in International migration 2004, s. 34

⁷ EUROSTAT, Migration and home affairs 2001, dostupné na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en

platného povolenia so žiadnymi alebo falošnými dokumentmi, v rozpore s medzinárodnými dohodami a národnými zákonmi.

legálnych, ktorí sa zdržujú na území hostiteľskej krajiny s platnými dokumentmi a v súlade s miestne platnými zákonmi.

Tabuľka číslo 2 nám ponúka detailnejšie rozdelenie zahraničných migrantov, ktorú vypracovala Organizácia Spojených národov (1998b).

Všeobecne uznávaným faktom však je, že v mnohých prípadoch sú hranice medzi jednotlivými kategóriami migrantov veľmi vágne. V realite dochádza k vzájomnému prelínaniu sa skupín migrantov v priestore a čase, ale aj k problematickému diferencovaniu. Z tohto dôvodu je akákoľvek typológia zahraničných migrantov a zahraničnej migrácie orientačná a výkladovo značne citlivá

Tabuľka 2 Klasifikácia subjektov cezhraničnej mobility podľa OSN

<i>Osoby nespádajúce pod zahraničnú migráciu</i>	<i>Zahraniční migranti</i>
Cezhraniční pracovníci	Cudzinci za účelom vzdelávania a školenia: - zahraniční praktikanti, - zahraniční študenti
Tranzitní cudzinci	Cudzinci za účelom práce: - medzinárodní úradníci, - migrační pracovníci – zmluvní, projektoví, sezónni, dočasní
Návštevníci: - turisti (viacdňoví návštěvníci) – púť, liečenie, návšteva príbuzných a rodiny, dovolenka, rekreácia - obchodní cestující – služobné cesty a profesionálne aktivity, - účastníci zájazdu – jednodňoví návštěvníci	Migranti v súvislosti s vytváraním a zjednocovaním rodiny
Zahraničný vojenský personál: - rodinní příslušníci a zaměstnanci z domovských krajín, - samotný vojenský personál	Cudzinci s povoleným pobytom: - za účelom zamestnania, - kvôli etnickým, historickým a iným vzťahom s prijímajúcou krajinou, - podnikatelia a investori, - kvôli rodinným väzkom, - zahraniční dôchodcovia
Zahraniční diplomatický personál: - rodinní příslušníci a zaměstnanci z domovských krajín, - diplomatické a konzulární zaměstnanci	Migranti s právom voľného pobytu, práce a pohybu na základe osobitných medzištátnych dohôd
Kočovníci	Migranti z humanitárnych dôvodov: - žiadatelia o azyl, - azylanti, - osoby, ktorým je poskytnuté dočasné útočisko, - osoby prijaté z iných humanitárnych dôvodov
	Tolerované osoby, Deportované osoby, Repatrianti

Zdroj: UNO, (1998b)

1.2.1 Príčiny zahraničnej migrácie

V súčasnej dobe neexistuje žiadna súvislá teória, rámec alebo model, ktorý by vysvetľoval príčiny migračných pohybov alebo motiváciu ktorá koná k migrácií ľudí. Je to predovšetkým kvôli komplexnosti povahy migrácie. Skôr sa používa široká paleta rôznych iných prístupov a teórií, ktoré závisia na rôznych extrémnych faktoroch ako sú:

okolnosti regiónov,

kategórie migrantov,

formy migrácie.

Teórie migrácie sa snažia objasniť, prečo ľudia migrujú. Priznáva sa, že možnosť získať finančné pohnútky a zamestnanie najčastejšie vedú k spusteniu migrácie, avšak nie vždy výlučne sú tieto faktory hlavnými spúšťačmi migrácie. Rodinné či iné vzťahy, ozbrojené konflikty, prírodné katastrofy a ďalšie činitele sú často nemenej dôležité. Základné členenie by preto malo obsahovať ekonomické a neekonomické pohľady, ktoré je potrebné aby sa vždy týkalo individuálnych, skupinových alebo hromadných subjektov migrácie. Faist (2000) a Boswellová (2002) definovali tri úrovne motívov zahraničnej migrácie vo svete.

Najznámejšou teóriou zahraničnej migrácie podľa Kriegera (2004) je **makroekonomická neoklasická teória**, ktorá je založená na nerovnováhe medzi regionálnymi trhami práce a, ktorá chápe migrantov ako „dodávateľov“ práce. Táto teória považuje rozdiely v mzdách, resp. v dopyte a ponuke práce. Disparity v mzdách, merané najčastejšie ako rozdiely v kúpnej sile obyvateľov, tak spôsobujú migráciu. Tok práce z ekonomicky chudobnejších krajín je nahradzovaný tokom kapitálu z ekonomicky vyvinutejších krajín. Politika štátnych intervencií ovplyvňuje migráciu usmerňovaním pracovného trhu ako v krajinách cieľových tak i v krajinách pôvodu. Iné makroekonomické teórie spochybňujú model, ktorý je založený na rozdieloch v dopyte a ponuke práce a tvrdia, že zahraničná migrácia je vyvolaná inými faktormi. Russelova (1995) **teória duálneho pracovného trhu** vychádza z dopytu po nízko kvalifikovaných pracovných silách v moderných spoločnostiach. V týchto moderných spoločnostiach tak v podstate vznikajú dva osobitné trhy práce. Ak je v krajine konkrétny dopyt po pracovných príležitostiach, ktoré sú nekvalifikované, vtedy zamestnávanie domácich pracovníkov vedie k plošnému nárastu miezd na celom trhu práce a zároveň k inflácií.

Lepším a zároveň aj lacnejším riešením je otvorenie daného segmentu pracovníkom zo zahraničia teda migrantom, ktorí akceptujú nízke mzdy, ktoré sú ale oveľa vyššie ako v krajine pôvodu.

Ďalším makrosociologickým prístupom, ktorý sa zameriava na štruktúru trhu celého sveta je Wallersteionova (1974) **teória svetového systému**. Táto teória vysvetľuje formovanie mobilnej populácie v periférnych nekapitalistických spoločnostiach ako výsledok celosvetového prenikania kapitalistických ekonomických vzťahov. Zahraničná migrácia je generovaná vtedy, keď suroviny, poľnohospodárska pôda a práca v krajinách pôvodu vchádzajú do celosvetového hospodárstva a tradičné lokálne systémy sú rozkladané. Toky z dominantných spoločností (spotrebná kultúra, kapitál, informácie) indukujú proti toky z menej rozvinutých spoločností. Informačné, kultúrne, dopravné a ideologické prepojenia uľahčujú migračné toky v medzinárodnom meradle. Ďalšou významnou migračnou teóriou, ktorá do seba zahŕňa sociálne a ekonomické faktory je **gravitačná teória**. Jej podstata je vo vzťahu medzi vzdialenosťou (počtom obyvateľov a migráciou). Vychádza z tvrdenia, že čím je vzdialenosť medzi dvoma regiónmi väčšia, tým je menšia intenzita migrácie. Na druhej strane je migrácia priamo úmerná veľkosti relevantných populácií. **Teória humánnej ekológie** je vybudovaná na koncepte ekologického komplexu, ktorý sa skladá zo štyroch zložiek: prostredia, obyvateľstva, organizácie a technológie. Myšlienkou tejto teórie je téma, že migrácia je procesom, ktorý utvára rovnováhu medzi skladbou a veľkosťou populácie a jej organizačnou štruktúrou. Nerovnováha je spôsobená hlavne zmenami prostredia a technológie. **Inštitucionálne teórie** sú takisto dôležité na tejto úrovni. Podľa inštitucionálnych teórií ak sa na medzinárodnom poli spustí migrácia ľudí, začnú vznikať rôzne organizácie na uspokojovanie dopytu tvoreného veľkým objemom pracovnej sily, ktorá pochádza z vysielajúcich krajín a obmedzeným počtom pracovných príležitostí ponúkaných prijímanjúcimi krajinami. Tieto organizácie obsahujú množstvo nelegálnych i legálnych entít poskytujúcich prácu, dopravu, právne a iné služby, bývanie, čo prispieva k rozvoju inštitucionalizovaného čierneho trhu, ako aj k humanitárnej pomoci.

Na mikroekonomickej úrovni je potrebné uviesť **mikroekonomickú neoklasickú teóriu** migrácie, ktorú sformuloval v 60. Rokoch Sjastaad. Táto teória považuje migrantov za investorov do humánneho kapitálu, ale i producentov a konzumentov komodít, ktoré sú určené pre domácnosť. Podľa Sjastaadovej teórie je migrácia investícia do ľudských zdrojov, ktorá sa vyznačuje nákladmi, ale jedinec z nej dokáže aj profitovať. Z dlhodobého

hľadiska migrant kalkuluje výnosy a náklady z ktorých očakáva celkový zisk. Rastúcu migráciu majú za dôsledok faktory, ktoré zvyšujú zisky z migrácie, ako aj sociálne, individuálne a technické činitele, ktoré zas náklady na migráciu znižujú.

Sjastaadova neoklasická teória bola v posledných rokoch doplnená Starkovou (1991) koncepciou **novej ekonómie pracovnej migrácie**. Táto teória sčasti spochybňuje jej individualistický charakter a viac vyzdvihuje pozíciu rodiny teda skupiny alebo kolektívu v procese rozhodovania migrovať. Podľa tohto prístupu popri maximalizácii zisku zo zahraničnej migrácie ide migrantovi tiež o minimalizáciu rizika z nej. Migrácia slúži ako prostriedok nie iba na vyrovnávanie rozdielov v mzdách medzi krajinami, ale aj na náhradu zlyhávania a neprítomnosti určitých trhov v krajinách pôvodu.

Zo socio-ekonomických teórií, ktoré sú použité na mikroekonomickej úrovni je vhodné spomenúť Wolpertovu (1965) **teóriu užitočnosti miesta**. Táto teória definuje migráciu ako formu skupinovej či individuálnej adaptácie na vnímanie zmeny v prostredí. Miesto pôvodu a destinácia nadobúdajú význam len v rámci špecifického vnímania jedinca, v procese rozhodovania migrant porovnáva navzájom ich užitočnosť. Jedinec si vyberá z daného množstva možností, len tú ktorá mu prinesie najvyšší úžitok. Ako prvé sa rozhoduje či zostať, alebo migrovať, ďalej vyberá miesta podľa vzdialenosti a ako posledné konkretizuje miesto kde bude migrovať.

Jedným z najobľúbenejších používaných modelov súčasnosti, ktorý sa snaží identifikovať príčiny zahraničnej migrácie je **teória push a pull faktorov**. Táto teória je založená jednej strane na tom, že migrácia je vyvolaná momentmi, ktoré tlačia eventuálneho migranta z krajiny pôvodu a na strane druhej existuje celý súbor činiteľov, ktoré migranta priťahujú do cieľovej krajiny. Pod push faktormi si môžeme predstaviť nízku životnú úroveň, nepriaznivé ekonomické pomery, etnické problémy, narušené životné prostredie, rastúcu hustotu populácie a politickú diskrimináciu v domovskej krajine. Pod pull faktormi si môžeme predstaviť lepšie životné podmienky, vyššie mzdy, blízkosť zamýšľanej destinácie, vyhliadky dobrého zamestnania, dobré skúsenosti iných migrantov bezpečnejšiu situáciu a politickú slobodu. Push faktory sa stávajú dôležitými vtedy, keď nevýhody v krajine pôvodu sú väčšie než nevýhody v prijímajúcej krajine. Naopak pull faktory sú významné vtedy, ak výhody v cieľovej krajine sú väčšie než výhody v krajine pôvodu. Konečné rozhodnutie jedinca zostať alebo odísť sa tak vysvetľuje ako výsledok komparácie medzi rozdielnymi faktormi, ktoré pôsobia v krajine pôvodu i v krajine cieľa. Za signifikantnejšie sa však považujú pull faktory.

Migrácia na mezoúrovni je reprezentovaná Kriegerovou (2004) **teóriou sietí**. Táto teória kladie dôraz na pozíciu a existenciu sociálnych sietí spájajúcich migrantov, potenciálnych migrantov, bývalých migrantov v oboch typoch krajín, pôvodných i cieľových. Interpersonálne a sociálne väzby sú založené na rodine, priateľstve a spoločenských skúsenosti komunity. Fungujúce sociálne siete zvyšujú tendenciu migrovať, keďže znižujú náklady na hľadanie práce či bývania. Zvyšujú informovanosť, obmedzujú riziko pohybu, napomáhajú integrácii v cieľovej krajine a poskytujú finančné zdroje. Rozvoj týchto sietí je mnohokrát uľahčený politikou vlád v prospech spájania rodín. Takto formované siete migrantov sú menej citlivé a relevantné na politické intervencie.

Tabuľka 3 Základné úrovne analýz príčin zahraničnej migrácie

<i>Mikroúroveň</i>	<i>Makroúroveň</i>	<i>Mezoúroveň</i>
Hodnoty, želania a očakávania jedinca	Sociálne siete a komunity	Lokálne, regionálne, národné a celospoločenské faktory
Očakávania a individuálne hodnoty - zabezpečenie a skvalitnenie prežitia, majetku, postavenia, podpory, vzťahov, morálky, životného štýlu	Ekonomika - rozdiely v miere zamestnanosti, - rozdiely v príjmoch Politika - politické represie, náboženské, národnostné a etnické konflikty - oficiálne usmerňovanie a manažment mobility Ekológia - technologická úroveň, - dostupnosť vody, ornej pôdy Kultúrne zázemie - populačný rast, - prevládajúce tradície a normy	Sociálne väzby - domácnosť, rodina, sprostredkovatelia, priatelia Symbolické väzby - etnické, príbuzenské, politické, náboženské, národnostné a komunity

Zdroj: Faist, (2000)

1.3 Dopady zahraničnej migrácie na jednotlivca a spoločnosť

Hodnotenie a výklad dopadov zahraničnej migrácie nie je ľahká úloha. Účinky migrácie sú komplikované, pretože dokážu zasahovať do všetkých sfér spoločenského života a ich analýza býva do veľkej miery subjektívna. Vplyvy zahraničnej migrácie môžu byť všeobecne odlišné podľa priestorového záberu (globálne, národné, regionálne, lokálne), intenzity (silné, stredne silné, slabé), komplexity (parciálne, komplexné), dĺžky pôsobenia (dlhodobé, strednodobé, krátkodobé), ale i na základe otázky, aký dosah má migrácia na jednotlivca, spoločnosť alebo skupiny osôb. *„Rovnako kľúčový je aj pohľad, ako sa migračné efekty manifestujú v prijímajúcich a ako vo vysielajúcich krajinách. Pre zjednodušenie abstrahujeme do tranzitných krajín, kde možno účinky migrácie tiež pozorovať⁸“*. Zároveň je nutné upozorniť na skutočnosť, že dopady migrácie sú často faktormi, ktoré stimulujú ďalšiu migráciu.

Účinky zahraničnej migrácie možno členiť na:

- sociálne,
- ekonomické,
- politické,
- demografické,
- kultúrne,
- psychologické,
- sídelné,
- inštitucionálne,
- environmentálne.

V realite je však správne posudzovať dopady migrácie v súhrne ich prejavov, synteticky, na základe kombinácie uvedených hľadísk. Často sa zvyknú porovnávať klady a zápory migrácie pre krajiny pôvodu a cieľové krajiny, prípadne pre samotného migranta.

⁸ BAUER, HAISKEN, DENEW, SCHMIDT, International labor migration, economic growth and labor markets – the current state of affairs 2004, s.24

1.3.1 *Dopady migrácie na hostiteľské krajiny*

Skúmanie ich rozmeru a charakteru naráža na ťažkosti zapríčinené množstvom vstupných parametrov ako sú: počet migrantov, ich pohlavie, vek, právny štatút, kvalifikácia, rozdielne mzdy migrantov, úroveň vzdelania, vzorce osídlenia. Pokiaľ ide o ekonomické dopady migrácie na cieľové krajiny, je nutné spomenúť prínos pracujúcich migrantov, ako komplementárnej, produktívnej a flexibilnej pracovnej sily, často zaplňujúcej väčšie či menšie medzery na pracovnom trhu týchto krajín a nahrádzajúcej nižšie geografickú a funkčnú mobilitu domácich pracujúcich. Imigranti zároveň aj zvyšujú dopyt po tovaroch a službách v danom štáte a tým sa rozširuje trh. V prípade vysokokvalifikovaných prisťahovalcov je prínos pozitívny, pretože odpadávajú náklady na ich vzdelanie. Na druhej strane sa upozorňuje na riziko zvýšenia miery nezamestnanosti, ktoré vyplýva z existencie migrantov v hostiteľskej krajine. Existencia migrantov má za následky vytlačanie domácej pracovnej sily z určitých pozícií alebo znižovanie miezd, potenciálnu závislosť hospodárstva na zahraničnej pracovnej sile a jeho štrukturálnu deformáciu, väčšie sociálne výdavky prijímajúceho štátu na imigrantov a ich rodiny. Viaceré reprezentatívne štúdie však dokazujú, že neexistuje pozitívna korelácia medzi mierou imigrácie v krajine a mierou nezamestnanosti. Zároveň skúsenosť veľkých imigračných krajín dáva najavo to, že migranti do sociálneho systému štátu viac prispievajú, než z neho odoberajú (Stalker, 2001). Avšak ak je určitá časť zahraničných migrantov ekonomicky neaktívna (utečenci, nezamestnaní rodinný príslušníci alebo jednotlivci) fiškálne dopady imigrácie na domácu ekonomiku môžu byť signifikantné.

Demografické účinky migrácie sú z dlhodobého hľadiska málo prínosné. Migrácia má vplyv najmä na strednodobú a okamžitú demografickú situáciu obyvateľstva cieľovej krajiny, pretože do nej migrujú hlavne osoby v produktívnom a reprodukčnom veku. Bezprostredne sa tak zvyšuje prírastok populácie, podiel mladých v obyvateľstve, často i fertilita a znižuje sa mortalita a to hlavne v prvých štádiách prítomnosti imigrantov v krajine, čo dokazuje značný vývoj v rozvinutých štátoch. Taktiež sa môže meniť etnická, rasová a náboženská štruktúra obyvateľstva. Po určitom čase migranti preberajú demografické správanie autochtónnej populácie. Počet osôb v aktívnom veku klesá ak obyvateľstvo hostiteľskej krajiny starne. Vtedy začínajú rásť nároky na dôchodkový systém. Aby sa eliminoval takýto negatívny vývoj, dlhodobo by bol potrebný enormný pravidelný prílev imigrantov. Zo zdravotného pohľadu si cudzinci len zriedkavo vyžadujú

zavedenie medicínskych opatrení proti šíreniu prenosných a infekčných chorôb (IOM et UNO, 2000).

Masová imigrácia výrazne mení spoločnosť prijímajúcej krajiny, jej inštitúcie a kultúru. Napríklad môže vzniknúť potreba budovať inštitúcie pre integráciu, registráciu, vzdelávania či podporu migrantov. Na jednej strane však dochádza k procesu obohacovania kultúrnej a sociálnej diverzity, takže rozličné populácie sa spolu takmer úspešne spájajú s množstvom kladných efektov. Vyskytovať sa však môžu aj sociálne konflikty ako sú: rasizmus voči skupinám prisťahovalcov, segregácia, zvýšená kriminalita, vysoká miera xenofóbie. Všetky tieto sociálne konflikty môžu mať až politické dôsledky v danej spoločnosti a to napr. vzostup nacionálnych až extrémistických strán, ktoré sú spojené s nestabilitou spoločnosti.

Zo sídelného hľadiska je efekt imigrácie na hustotu osídlenia a rozvoj infraštruktúry územia vysoko pozitívny. Z urbanistického hľadiska však často dochádza k degradácii obytných areálov, vznikajú tzv. getá. Nakoniec vplyvy imigračných tokov na životné prostredie sú skôr nepriaznivé (Skeldon, 2004).

1.3.2 Dopady zahraničnej migrácie na krajiny pôvodu

Na prvom mieste v prípade ekonomických efektov na emigračné krajiny je pravdepodobne prílev z časti zárobkov, posielaných migrantmi domov tzv. remitencie. Celková suma remitencií za rok 2005 bol medzi 100 až 126 mld. dolárov. Výška remitencií môže byť u niektorých krajín nečakane vysoká, dokonca prevyšujúca celkový export štátu. Tieto financie sa používajú na dovoz služieb a tovaru, ako kapitál alebo investície, ukladané ako úspory v bankách, na vzdelanie detí migrantov a podobne. Tieto financie sa tak celkovo podieľajú na ekonomickom rozvoji krajiny pôvodu. Remitencie ale zvyšujú závislosť krajiny na dovoze a úroveň spotreby. Migranti ďalej zakladajú nové a rozširujú obchodné spojenia, ktoré už existujú medzi prijímajúcimi a vysielajúcimi krajinami. Emigrácia zároveň uvoľňuje napätie na pracovnom trhu krajiny pôvodu, hlavne ak je miera nezamestnanosti na pracovnom trhu vysoká. Emigranti získavajú dobre platené miesta pre nekvalifikované aj kvalifikované pracovné sily, ktoré by inak doma mohli byť nezamestnané. Únik predovšetkým vysokokvalifikovanej pracovnej sily, zapríčiňuje v domovskej krajine ich nedostatok, ktorý brzdí hospodársky rast domovskej krajiny. Pre ilustráciu možno uviesť Stalkerovu štúdiu z roku 2001, kde podľa nej v zahraničí pracuje

až 75 % vysokoškolsky vzdelaných osôb z Jamajky, 26 % z Ghany, 25 % z Iránu, 17 % z Mexika a 10 % z Filipín. Ak sa však ekonomicky aktívni migranti raz vrátia do krajiny pôvodu prinesú so sebou skúsenosti a vedomosti, ktoré môžu zvýšiť technologickú a inovačnú úroveň ekonomiky a domácu produktivitu práce.

Z demografického hľadiska prichádzajú populácie krajín s prevažujúcou emigráciou o najcennejší ľudský kapitál v produkčnom a reprodukčnom veku a mladé ekonomicky aktívne osoby. Uvedené negatívne dôsledky nie sú až také významné, pretože pre veľký počet zdrojových krajín je typická silno rastúca populácia. V tomto kontexte je skôr kritickou okolnosťou náhly odchod dobrovoľných migrantov kvôli živelným katastrofám a veľkoplošnej environmentálnej degradácii, ktorá vedie depopulácii celých regiónov samozrejme nemôžeme zabudnúť ani ozbrojené konflikty. Konkrétny problém môže však vyvolať aj opačne orientovaný pohyb a to návrat migrantov do domovských krajín, ktorý je realizovaný nečakane a vo veľkých počtoch. U migrantov za prácou čo sa týka pohlavnej štruktúry sú dominantným pohlavím muži, čo spôsobuje ich nedostatok a tým pádom prebytok žien v oblastiach, ktoré sú určené na prácu mužom.

Rôznorodý charakter majú dopady emigrácie na vysielajúce krajiny tiež v spoločenskej sfére. Predovšetkým lokálne komunity a rodiny sú zasiahnuté emigráciou svojich členov. Pre deti môže mať neprítomnosť jedného z rodičov vážne následky ako sú: prerušenie školskej dochádzky, zvýšené psychické problémy, väčšia inklinácia k rôznym sociálno-patologickým javom. Taktiež sa zhoršuje komunikácia medzi odlúčenými partnermi, ktorá môže vyúsťovať do rozpadu manželstiev. Na druhej strane však môže emigrácia napomáhať pri formovaní nových priateľstiev a zväzkov doma či v zahraničí. Osamotené ženy s rastom povinností nachádzajú väčšiu nezávislosť a sebaidentifikáciu. Tí migranti, ktorí sa rozhodnú vrátiť späť domov so sebou prinášajú nové skúsenosti z demokratického prostredia a taktiež majú väčšiu názorovú toleranciu. Vďaka remitenciám si môžu rodiny emigrantov dovoliť oveľa vyššiu úroveň vzdelania detí a zdravotnej starostlivosti. Vystáhovalectvo ponúka priestor pre redukcii podráždenosti, ktoré by inak mohli v krajine pôvodu prerásť vo vážne náboženské, etnické alebo politické konflikty. Práve preto vlády emigračných krajín podporujú emigráciu vybraných politických disidentov a etnických skupín (Russell, 1995). Ale zvýšená reemigrácia a emigrácia môže niekedy viesť aj k prejavom politickej nestability.

1.3.3 *Dopady migrácie na jednotlivca*

Niektoré prístupy skúmajú efekty zahraničnej migrácie osobitne aj na jednotlivca. Okrem vyššie spomenutých dôsledkov na makroekonomickej úrovni tak zvlášť a detailne prizvukujú napr. na individuálne psychologické účinky, ekonomické vplyvy na mikroekonomickej úrovni, problém sociálnej exklúzie a diskriminácie a na kultúrne procesy spojené s integráciou migranta do spoločnosti atď. Uvedený pohľad migrácie na jednotlivca bol sčasti spomenutý i v predchádzajúcom texte a tiež je spomenutý v tabuľke číslo 3, takže špeciálne dopady zahraničnej migrácie na jednotlivca už nekomentujeme.

Na záver tejto kapitoly môžeme uviesť, že je pomerne zložitý zisťovať či sú vo všeobecnosti dopady zahraničnej migrácie na krajiny pôvodu a na hostiteľské krajiny viac kladné, alebo viac záporné. Medzinárodná organizácia pre migráciu si myslí, že ak je migrácia efektívne manažovaná, môže prispieť k prosperite a rastu jednotlivcov, vysielajúcich i prijímajúcich krajín (IOM, 2004b). Migranti nie sú v princípe pre hostiteľské krajiny záťažou, ale prínosom pre ich ekonomiku, pričom neoberajú majoritnú populáciu o pracovné príležitosti. Nielen podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu, ale aj pre iné organizácie zaoberajúce sa migráciou je legálna migrácia prínosom aj pre krajiny pôvodu aj pre hostiteľské krajiny. Naopak s nelegálnou alebo nedobrovoľnou migráciou sa spájajú znaky, ktoré majú negatívne dosahy nielen na migrantov, ale viacmenej aj na krajiny, z ktorých odchádzajú, cez ktoré prechádzajú a do ktorých miera.

Tabuľka 4 Výhody a nevýhody imigrácie a emigrácie na rôznych úrovniach

Úroveň	Imigrácia		Emigrácia	
	Výhody	Nevýhody	Výhody	Nevýhody
Jednotlivec	Služby umožňujúce zamestnanosť žien	Konkurencia v práci, marginalizácia menej kvalifikovaných osôb	Výhodnejšie zamestnanie, väčšie príjmy, vzdelávanie, školenie	Prerušenie postupu v zamestnaní strata miesta
	Lacnejšie tovary a služby	Preľudnenosť škôl	Kultúrna tolerancia	Rasizmus, diskriminácia
	Bohatší kultúrny život	Neznáme jazyky a zvyky	Kontakty s novými ľuďmi	Odlúčenie od rodiny, nepriaznivý vplyv na deti
Podniky	Lacnejšia, flexibilnejšia pracovná sila	Menej stabilná pracovná sila	Skúsenosti a odbornosť návratilcov	Strata kvalifikovaných pracovníkov
	Diverzifikovaná pracovná sila	Čiastočná závislosť na zahraničných pracovníkoch	Výnosné zákazky pre náborových pracovníkov	Nedostatok pracovníkov zvyšujúci mzdy
	Väčšie trhy a úspory z veľkovýroby		Zákazky na viac pre spoje a dopravné firmy	
Štát	Omladenie populácie	Sociálne konflikty	Zníženie populačného tlaku	Strata mladších osôb
	Početnejšia populácia nižšia inflácia	Oneskorenie technologickej modernizácie	Nižšia nezamestnanosť	Nečakaný masový návrat
	Vyšší HDP	Väčšie rozdiely v príjmoch	Vedomosti a odbornosť návratilcov	Zväčšujúca sa sociálna nerovnosť
	Príjmy z daní mladších pracovníkov	Náklady na sociálnu starostlivosť a dávky	remitencie	Sociálna dezintegrácia a kultúra emigrácie

Zdroj: Divinský (2005)

1.4 Environmentálna migrácia

Zhoršovanie kvality životného prostredia, spôsobené najmä zmenou klímy, vyostruje sociálne, politické a hospodárske problémy viacerých krajín a regiónov, hlavne tých, ktoré sa nachádzajú v oblasti morí alebo oceánov. Zhoršujúca kvalita životného prostredia vyvoláva okrem iného vnútornú a vonkajšiu migráciu. Až na pár výnimiek neexistuje v danom ohľade žiaden právny rámec, čo má negatívne dôsledky na rešpektovanie práv migrujúcich. Environmentálna migrácia je komplexnou, no zďaleka nie novou témou. Ľudia migrujú oddávna v dôsledku nepriaznivých dopadov environmentálnych faktorov na ich životné podmienky. Keď sa stav prírody zhorší natoľko, žeby sa mal stať hrozbou pre ľudí a začne nevyhovovať ich základným potrebám vtedy majú tendenciu sa premiestňovať, či už dobrovoľne alebo nedobrovoľne v závislosti od okolností, aby si zachránili život a pokúsili sa o lepšiu budúcnosť. V súčasnosti tvorí migrácia jednu z hlavných tém politických debát, rovnako ako globálne otepľovanie. Globálne otepľovanie je často prezentované ako faktor, ktorý zrýchľuje zhoršovanie kvality životného prostredia, a tým pádom zintenzívňuje počet migračných tokov.

V súčasnosti neexistuje žiadna všeobecne uznaná definícia environmentálnej migrácie. Migranti sa zväčša presúvajú individuálne, ich trasy a dôvody sa odlišujú. Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) definuje environmentálnu migráciu nasledovne: *„Environmentálnymi migrantmi nazývame osoby alebo skupiny osôb, ktoré dočasne či definitívne opúšťajú svoje domovy, či už nasilu alebo z vlastnej iniciatívy, a premiestňujú sa v rámci svojej krajiny alebo za hranice, a to najmä z dôvodov náhlych alebo postupných zmien kvality životného prostredia, ktoré negatívnym spôsobom ovplyvňujú ich život alebo životné podmienky.“* (IOM, Medzinárodný dialóg o migrácii, č.18: Klimatické zmeny, zhoršovanie kvality životného prostredia a migrácia, 2012). Odborníci, ktorí skúmajú environmentálnu migráciu a zúčastňujú sa na európskom vedeckom projekte EACH-FOR, ktorý sa venuje klimatickým zmenám a možnému vývoju nútenej migrácie rozlišujú tri druhy environmentálnych migrantov:

environmentálni utečenci – sú osoby, ktoré migrujú nasilu a neodkladne v dôsledku nečakaných prírodných katastrof

environmentálne nútení migranti – sa podrobujú predvídateľnej, plánovanej no nevyhnutnej migrácii

environmentálne motivovaní migranti – sú charakteristickí dobrovoľným charakterom konania

Európsky vedecký projekt EACH-FOR spolu s IOM vo svojich definíciách zdôrazňujú, že environmentálna migrácia môže mať aj dobrovoľný charakter, no oveľa častejšie je podmienená veľkým množstvom najrôznejších príčin.

Ďalším druhom environmentálnych migrantov podľa Nórskej rady pre utečencov môže byť Environmentally Displaced Persons (EDP) teda environmentálne vysídlené osoby. Tento termín označuje všetky osoby, ktoré sa premiestňujú v rámci krajiny svojho trvalého pobytu alebo prekračujú hranice a pre ktoré sú zhoršovanie kvality životného prostredia, skaza či spustošenie hlavnými, no nie vždy jedinými príčinami tohto presunu. Neexistuje teda žiadna jedna oficiálna definícia, ktorá by bola všeobecne uznaná najrôznejšími medzinárodnými aktérmi venujúcimi sa otázke environmentálnej migrácie. Už len tento fakt svedčí o komplexnosti problému a o ťažkostiach s vymedzením kritérií, na základe ktorých by bolo možné získať štatút environmentálneho utečenca. Environmentálna migrácia je priamo alebo nepriamo, úplne alebo do veľkej miery spôsobená environmentálnymi činiteľmi, ktoré majú rôzny charakter a to jedinečný alebo viacnásobný, postupný alebo katastrofický, antropogénny alebo prírodný. Podľa F. Gemenna, *„ktorý je výskumným pracovníkom Centra pre štúdium etnicity a migrácie (CEDEM) na Université de Liege a vedúceho štúdie Klíma a migrácia v Inštitúte trvalo udržateľného rozvoja a medzinárodných vzťahov (IDDRI) v Paríži. Vo všeobecnosti rozlišujeme tri typy následkov zmeny klímy, ktoré zvyknú spustiť významné migračné toky, a to rastúcu intenzitu prírodných katastrof, zvyšovanie hladiny morí a nedostatok zdrojov pitnej vody. Tieto faktory nevyvolávajú migráciu rovnakého druhu a vyžadujú si odlišné adaptačné stratégie.“* (F. Gemenne, 2014)

1.4.1 Geopolitika environmentálnej migrácie

Vo všeobecnosti sú rozvojové krajiny omnoho zraniteľnejšie ako krajiny industrializované, a to z dvoch dôvodov:

1. Preto, že medziobratníková zóna, v ktorej sa väčšina rozvojových krajín nachádza je sama o sebe najviac ohrozená dopadmi otepľovania,
2. Rozvojové krajiny majú nespočetné socioekonomické ťažkosti.

Práve preto sú teda rozvojové krajiny vopred oslabenejšie ako industrializované a nemajú dostatočné vybavenie, ktoré by im pomohlo predísť či čeliť škodám, ktoré sú spôsobené prírodnými katastrofami. Medzi najzraniteľnejšie krajiny, ktoré čelia klimatickým zmenám patria: Bangladéš, India, Madagaskar, Zimbabwe, Afganistan, Haity, Filipíny, Mozambik, Nepál, Pakistan, Malawi, Thajsko, Vietnam, Kambodža, Etiópia, Mjanmarsko. (Maplecroft, 2011).

Oblasť Tichého oceánu a Ázie je najviac postihnutá dopadmi zhoršovania kvality životného prostredia, ktorého príčiny sú často spojené s klimatickými zmenami a to z viacerých dôvodov. V týchto oblastiach sa sústreďujú tri štvrtiny prírodných katastrof. Čo sa ukázalo na príkladoch povodní v Pakistane v roku 2010, tsunami v juhovýchodnej Ázii v roku 2004, alebo cyklónmi Haiyan a Bopha v rokoch 2012 a 2013. Tieto príklady prírodných katastrof sa zväčša vyznačujú veľkým počtom obetí, pretože sa vyskytujú v husto zaľudnených oblastiach. Podľa Ázijskej rozvojovej banky (BAD) oblasť Tichého oceánu a Ázie zahŕňa, až šesť z desiatich krajín sveta, ktoré sú najzraniteľnejšie voči klimatickým zmenám. Na prvých dvoch miestach zoznamu podľa britskej poradenskej firmy Maplecroft, ktorá sa špecializuje na riziká, sú Bangladéš a India, Filipíny, Afganistan, Barma či Nepál sa nachádzajú takisto na popredných miestach.

O krízovej situácii v ostrovných tichomorských štátoch je verejnosť informovaná vďaka mediálnej pozornosti. Situácia, ktorá sa deje v tejto oblasti si vyžaduje krízové riešenia, lebo v opačnom prípade dané krajiny jednoducho zmiznú pod vodou. Príkladom môže byť súostrovie Tuvalu, ktoré disponuje malým územím s približne 10 000 obyvateľmi. Negatívne klimatické zmeny sa tu prejavujú vo forme ničivých uragánov a sucha, ktoré ničia obydľia, prekážajú rybolovu, zvyšujú morskú hladinu a zasolujú pôdu čoho následkom je nedostatok pitnej vody. V roku 2011 G. Le Gallicová, ktorá je veľvyslankyňa Tuvalu pre životné prostredie upozorňovala, že pokiaľ medzinárodné spoločenstvo nepodnikne naliehavé kroky, súostrovie sa o pár rokov ocitne v situácii, ktorá bude nezvratná. Súostrovie sa stane neobývateľným pre nedostatok pitnej vody a jeho územie úplne zmizne pod hladinou oceánu. V tomto prípade je ohrozená celková plocha krajiny, preto nie je možný ani presun obyvateľstva v podobe internej migrácie. V podobnej situácii ako súostrovie Tuvalu sa v roku 2012 ocitol aj neďaleký ostrovný štát Kiribati, ktorý bol v apríli 2012 nútený kúpiť 200 hektárov plochy na ostrove Fidži, aby obyvatelia ostrova získali zdroje obživy a v prípade nepriaznivých klimatických zmien mohli premiestniť časť svojich 103 000 obyvateľov, ktorým hrozilo nútené vysídlenie.

Nákup a financovanie plochy na ostrove Fidži schvaloval miestny parlament a na jeho kúpu nedostali žiadnu podporu od medzinárodného spoločenstva. Do národného vzdelávacieho systému ostrovu Kiribati je dokonca zahrnutý doplnkový program, ktorý pripravuje mladých Kiribatčanov na potenciálnu migráciu. Aj napriek tomu však v roku 2012 Nový Zéland odmietol žiadosť o štatút tzv. klimatického utečenca, ktorú podal jeden z obyvateľov Kiribati. (Agentúra IRIN, 2013)

Klimatické zmeny na Strednom východe najviac postihujú oblasť delty, kde sa sústreďuje väčšina populácie. Domnienka na základe ktorej stúpne morská hladina o jeden meter, predpokladá, že táto zmena sa priamo dotkne 70 miliónov osôb v egyptskej oblasti Nílu a zničí 10 % ornej pôdy. Aj napriek tomu však stále nie je jednoduché identifikovať príčinné súvislosti medzi migračným pohybom v oblasti Stredného východu a severnej Afriky a zmenou klímy. Socioekonomické faktory sú takisto určite v hre. Rozhodnutie migrovať z dôvodov spojených s klimatickými zmenami závisí aj od toho, do akej miery ich vníma jednotliviec. V súčasnosti má však Medzinárodné spoločenstvo príliš málo kvalitných štúdií na túto tému. IOM vo svojej správe o stave svetovej migrácie za rok 2010 odporučilo, aby sa vytvorila nezávislá medzinárodná štruktúra, ktorá má za úlohu pomôcť zlepšiť vedomostnú základňu o migrácii a životnom prostredí. V oblasti migrácie a ľudských práv migrantov sa v roku 2012 vypracoval empirický, vedecký, právny, sociologický a iný výskum aby sme s presnosťou spoznali dosah a charakter environmentálnej migrácie a mohli ďalej vypracovávať strategické odpovede. Územia subsaharskej Afriky, kde je priemerná teplota vyššia o 4 °C ako vo zvyšku sveta, sa do konca storočia stanú neobývatelnými. V niektorých oblastiach Senegalu sa predpokladá, že sa teploty budú pohybovať v rozmedzí 42 až 54 °C. Extrémne suchá a nedostatok vody bude znehodnocovať pôdu, a tým sa bude zvyšovať potravinová neistota. Sucho má negatívny dopad na zisk z poľnohospodárstva, a teda aj na príjmy rodín, ktoré žijú vo vidieckych oblastiach.

Africké krajiny, ktoré sa nachádzajú pri mory budú vystavené následkom zvyšovania morskej hladiny, ako sú salinizácia pôdy či pobrežná erózia. Čoraz vážnejší a častejší v období dažďov je prípad záplav, ktorý je vyvolaný búrkami, no tiež aj urbánnymi problémami, ako sú stavba obydľí v častiach, ktorým hrozí riziko povodní, alebo často chýbajúci systém odvádzania odpadových vôd. Takáto situácia sa prejavila v roku 2009 v Gambii, Mauritánii, Burkine Faso, Nigeri a Senegale, kde bolo postihnutých 592 000 osôb.

Životné prostredie v Južnej Amerike sa radikálne mení dôsledkom topenia ľadovcov v pohorí Andy a intenzívnemu vyrubovaniu lesov v brazílskej Amazónii, čo môže vyvolať významné presuny obyvateľstva. Čo sa týka situácii v Severnej Amerike a Karibiku v lete 2005 zasiahol Spojené štáty hurikán Katrina, ktorý zničil Louisianu a pripravil o strechu nad hlavou takmer 1,5 milióna obyvateľov. Hurikán Sandy zas vyčíňal na východnom pobreží Spojených štátov v roku 2012. V lete roku 2017 zas oblasť Karibiku zasiahli hurikány Irma a Maria, ktorým sa budeme venovať v ďalšej časti našej diplomovej práce. Čo sa týka oblasti Aljašky výrazné topenie ľadovcov spôsobuje záplavy obývaných území a následkom rýchlo stúpajúcej hladiny pod vodou miznú celé dediny.

Čo sa týka v tejto súvislosti Európy najznámejší je prípad Holandska kde 60 % obyvateľstva žije pod úrovňou morskej hladiny, a to hlavne vďaka množstvu postavených hrádzi. Avšak populácia i územie sú aj napriek tomu ohrozené stúpaním vodnej hladiny. Za Holandskom však nezaostáva ani Belgicko, ktoré musí dbať na ochranu svojho pobrežia stavbou ochranných hrádzi a násypov. Táto situácia sa týka aj Dánska ktoré je tiež pobrežnou krajinou s nízkou nadmorskou výškou. Taliansko i Francúzsko zas naopak trápí zvyšovanie teplôt, ktoré zapríčiňuje nedostatok vody a zdravotné problémy u detí a dôchodcov. Dopady klimatických zmien sa dotýkajú všetkých troch dimenzií trvalo udržateľného rozvoja: sociálnej sféry, životného prostredia a hospodárskej sféry. Sú doplnkovým faktorom, ktorý spôsobuje zuboženie obyvateľstva a ide ruka v ruku s neoprávnenými dohodami o voľnom obchode, politikou štrukturálneho prispôsobenia rozvracajúcou verejné služby, i preplácaním protizákonných dlhov. Ohrozujú budúcnosť súčasnej i ďalšej generácie. Napriek tomu, že nepriaznivé následky zmeny klímy majú globálny rozmer, dotýkajú sa ako sme uviedli už na začiatku podkapitoly hlavne rozvojových krajín, ktoré sú už značne oslabené. Znakom tejto klimatickej nespravodlivosti je fakt, že väčšina krajín, ktoré sú zodpovedné za emisie oxidu uhličitého a skleníkových plynov, a tým aj za hlavné činitele zhoršovania kvality životného prostredia a klimatických zmien, sa z geografického hľadiska nachádzajú na sever, zatiaľ čo obeť zhoršovania kvality životného prostredia a klimatických zmien sa nachádzajú na juhu. Významný nárast emisií skleníkových plynov za posledných desaťročiach však sledujeme zo strany rozvíjajúcich sa krajín ako sú India, Čína, Brazília či Južná Afrika. Táto nespravodlivosť si vyžaduje, aby krajiny EÚ a jej členské štáty prebrali zodpovednosť a prijali adaptačné mechanizmy a prostriedky, ktoré sú príslušné na nápravu škôd spočívajúce v medzinárodnej solidarite.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Ciele práce

Cieľ diplomovej práce bol stanovený a zodpovedá súčasnej problematike environmentálnych problémov v oblasti Karibského mora a vzniku prírodných katastrof a ich ďalšiemu vplyvu na migráciu obyvateľstva, vplyvu na geopolitiku ostrovných štátov a takisto aj vplyvu prírodných katastrof na sektor cestovného ruchu.

Hlavný cieľ

Hlavným cieľom diplomovej práce je zhodnotiť vplyv hurikánu Irma a Maria na ostrovný štát v Karibskom mori, ktorý zasiahli oba spomínané hurikány.

Čiastkové ciele

Čiastkové ciele našej diplomovej práce sme stanovili samostatne pre teoretickú časť a praktickú časť.

1. Čiastkové ciele pre teoretickú časť:

- definovanie kľúčových pojmov,
- definovanie pojmu environmentálna migrácia,
- charakterizovanie environmentálnej geopolitiky na príkladoch zo zahraničia.

2. Čiastkové ciele pre praktickú časť:

- charakteristika skúmaných ostrovov,
- charakteristika hurikánu Irma a Maria,
- dopady prírodnej katastrofy na relokáciu obyvateľstva,
- dopady prírodnej katastrofy na ekonomiku zasiahnutého ostrova a vyčíslenie celkových nákladov na „znovu oživenie“ ostrova,

- dopady prírodnej katastrofy na sektor cestovného ruchu zasiahnutého ostrova a porovnanie s nezasiiahnutým ostrovom.

V súlade s čiastkovými cieľmi práce v jej praktickej časti si stanovujeme nasledujúce hypotézy:

1. Prírodné katastrofy, ktoré zasiahnu malé ostrovy, vedú k relokácii obyvateľstva z týchto postihnutých ostrovov na najbližšie ostrovy, resp. najbližšiu pevninu.

Je zrejmé, že v súlade s pravidlami efektívneho využívania zdrojov a znižovania transportných nákladov by sa mala migrácia po prírodnej katastrofe riadiť na najbližšie nezasiiahnuté ostrovy alebo pevninu. Na zvolenom príklade malých ostrovov v Karibiku po zasiahnutí Irmou a Máriou teda očakávame, že relokácia viedla na blízke nezasiiahnuté ostrovy.

2. Prírodné katastrofy, ktoré zasiahnu malé ostrovy, vedú k zmene ekonomických síl v regióne, keď blízke nezasiiahnuté ostrovy z prírodnej katastrofy profitujú ekonomicky.

Očakávame, že keď jeden blízky ostrovný štát je postihnutý – v cestovnom ruchu, tak kapitál sa jednoducho preleje na ďalší ostrovný štát. Ľudia začnú navštevovať iné ostrovné štáty, za účelom väčšieho bezpečia a kvalitnejších služieb.

3. Pomoc po prírodnej katastrofe je riadená geopoliticky na základe sily medzinárodných vzťahov daného postihnutého ostrova, pričom z pomoci profitujú ostrovy s napojením na najrozvinutejšie štáty sveta.

Očakávame, že ostrovom, ktoré majú napojenie na rozvinuté štáty sveta sa dostane lepšia finančná pomoc na „obnovu po katastrofe“ a takisto i lepšia relokačná pomoc

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Metodiku práce sme si zvolili v súlade s cieľmi práce, ako i v snahe poskytnúť odbornej literatúre dosiaľ komplexne nezmapovaný problém environmentálnej migrácie. Na tento účel sme teda volili nasledujúce kroky

Postup prác

Prvým krokom pri písaní našej diplomovej práce bolo štúdium dostupnej odbornej literatúry, ktorá sa zaoberá riešením problému migrácie ako aj environmentálnej migrácie a geopolitiky environmentálnej migrácie. Na základe získaných poznatkov z oblasti environmentálnej migrácie, sme sa rozhodli aplikovať časť zo štúdie prírodných katastrof na relokáciu obyvateľstva a analyzovať dopad prírodnej katastrofy na ekonomiku ostrova, konkrétne na sektor cestovného ruchu. Aplikčná časť našej diplomovej práce je spracovaná formou prípadovej štúdie.

Druhým krokom našej diplomovej práce bolo stanovenie cieľov. Predmetom skúmania v našej diplomovej práci je zistenie vplyvu prírodnej katastrofy v oblasti Karibského mora na relokáciu obyvateľstva, na geopolitické vzťahy a dopad na sektor cestovného ruchu. Objektom nášho skúmania je nedávny duo-hurikán Irma a Maria a ich dopad na Americké Panenské ostrovy. Pri skúmaní dopadov na sektor cestovného ruchu sme si pre porovnanie vybrali Kajmanie ostrovy, ktoré hurikánmi neboli zasiahnuté.

Posledným krokom bol výber metódy skúmania, ktorým bola kvalitatívna metóda s využitím základnej deskriptívnej štatistiky. Všetky zozbierané údaje sme zhromažďovali v určitom časovom intervale, pretože sme chceli vedieť ako dlho trvá ostrovu „zotavenie sa“ po prírodnej katastrofe.

2.3 Prípadová štúdia

Štúdia prípadu je využívaná v rôznych vedných odboroch ako sú pedagogika, ekonómia, právo, medicína, sociológia a psychológia. Táto metóda má viacero oblastí využívania. Prioritne sa v našej diplomovej práci budeme zaoberať prípadovou štúdiou ako druhom analýzy, ktorá sa v odbornej literatúre často uvádza aj ako case study, kazuistika alebo case history.

Vo Veľkom sociologickom slovníku Vodáková (1996), považuje za spôsob analýzy, výskumný princíp práve prípadovú štúdiu. Podstatou prípadovej štúdie je koncentrácia na jeden sociálny objekt, ktorý spracováva a sleduje ako celok zo všetkých dôležitých hľadísk v jeho komplexnosti a jedinečnosti. Týmto prípadom môže byť typický aj špecifický jednotlivec, rodina, záujmová skupina, inštitúcia, či etnická alebo iná prirodzená skupina.

Typológia prípadových štúdií podľa Hendla (1997):

- štúdium komunity,
- osobná prípadová štúdia,
- štúdium organizácií a inštitúcií,
- štúdium sociálnych skupín,
- štúdium udalostí a vzťahov.

Základné situácie, v ktorých je vhodné použiť výskumný plán prípadovej štúdie podľa Břicháčka (1971):

- detailná analýza vplyvu experimentálneho zásahu,
- analýza a popis „typického“ prípadu ako zástupcu určitej skupiny, alebo naopak výber atypického prípadu,
- veľmi zriedkavé javy alebo vzácne kombinácie vlastností,
- dlhodobý výskum vyžadujúci hlboký záber a kvalitné poznanie „okolností“ prípadu (priestorových, ekonomických, osobných, kultúrnych, časových, sociálnych,).

V prípadovej štúdii ide o zachytenie popisu vzťahov v ich celistvosti a zložitosti prípadu. V závere prípadovej štúdie sa skúmaný prípad zaraďuje do širších súvislostí, realizuje sa odhad platnosti výsledkov a skúmaný prípad sa tiež môže porovnávať s inými prípadmi.

Prípadová štúdia podľa Šveca (1998) je chápaná aj ako jednopřípadová štúdia vymedzenej charakteristiky kazuistiky, ktorú definuje ako rozbor a opis určitého prípadu na základe celkovej písomnej dokumentácie, vlastného skúmania a iných sprostredkovaných informácií. Tieto skúmania by mali obsahovať údaje o vývine a súčasnom stave problematiky, údaje o okolnostiach, ktoré ovplyvnili súčasný stav, a ako posledné sú to opatrenia alebo rozhodnutia, ktoré boli v danom prípade vykonané.

Prípadové štúdie sú hlavne zamerané na hľadanie dôležitých ovplyvňujúcich vzťahov a na ich výklad. Pre daný skúmaný prípad by sa malo dospieť k hĺbkovým a presným záverom. Prípadové štúdie sa vyčleňujú na niekoľko aplikačných oblastí. Jednou z aplikačných oblastí podľa prístupu môže byť ilustratívna a deskriptívna prípadová štúdia. Tieto prípadové štúdie poskytujú komplexný popis fenoménu. Ďalšou z aplikačných oblastí môže byť expolatórna prípadová štúdia, ktorá má za cieľ preskúmať

pôsobiacie vzťahy a neznámu štruktúru prípadu, definovať otázky, hypotézy, alebo dokonca dokáže navrhnúť teóriu a pripraviť tak pôdu pre ďalší výskum. Explanatórna prípadová štúdia podáva vysvetlenie prípadu tým, že analyzuje jednotlivé reťazce, ktoré je možné v prípade rozoznať, pričom je využitá určitá metóda. Testovacia prípadová štúdia pomocou nej a jej navrhutej teórie zdôvodňuje mechanizmy, ktoré je možné v prípade rozoznať, ale jej dôraz je kladený na testovanie vhodnej teórie. Evlačná v tejto aplikačnej oblasti ide hlavne o hodnotenie nejakého programu na základe určitých hodnotových kritérií.

Našu prípadovú štúdiu sme si rozdelili do viacerých častí na určité čiastkové ciele a hypotézy. Ako prvé sme skúmali hurikány Irmu a Mariu, ktoré boli hlavným prípadom našej štúdie. Po rozobratí duo-hurikánov Irmy a Marii sme si vybrali štát, ktorý bol zasiahnutý oboma hurikánmi, a v ňom sme sa zamerali na skúmanie relokácie obyvateľstva po príchode prírodných katastrof. Zaujímalo nás hlavne kde postihnuté osoby migrovali. Ďalej sme sa zamerali na dopady prírodných katastrof na ekonomiku zasiahnutého štátu a na vyčíslenie celkových nákladov na obnovu ostrova. V neposlednom rade sme do našej prípadovej štúdií zahrnuli aj sektor cestovného ruchu, ktorý je „hnacím motorom“ ekonomiky v oblasti Karibských štátov. Sektor cestovného ruchu sme do našej prípadovej štúdie zahrnuli z toho dôvodu, že po príchode duo-hurikánov bol po dobu dvoch mesiacov úplne zastavený. Prípadovú štúdiu sme písali v súlade s plánovaným publikovaním tejto štúdie v *The State of environmental migration 2018* pod vedením autorov Francois Gemenne a Caroline Zickgraf z University Liege. Táto publikácia nadviaže na tradíciu predošlých zbierok (Gemenne et al. 2017, Gemenne et al. 2018) originálnych prípadových štúdií environmentálnej migrácie. Podkladové dáta pre prípadovú štúdiu sme získavali zo značného množstva webových stránok, medzi inými aj z Úradu vlády Amerických Panenských ostrovov, či zo sociálnych sietí, kde majú osoby zasiahnuté týmito prírodnými katastrofami založené vlastné skupiny na vzájomnú pomoc a výmenu informácií. V neposlednom rade sme údaje zhromažďovali aj zo stránok Federálnej agentúry pre riadenie mimoriadnych udalostí ako hlavného poskytovateľa pomoci USA pre zasiahnuté oblasti.

Realizácia prípadovej štúdie

Tvorba a realizácia prípadovej štúdie by sa mala držať určitého plánu (case study plan). Medzi hlavné problémové okruhy podľa Hendla (2005) patria:

- definícia výskumnej otázky,

- definícia prípadu,
- výber,
- metódy zberu dát,
- spôsob analýzy dát a tvorby záverov,
- správa o prípadovej štúdii.

V predkladanej diplomovej práci sme tento postup dodržali a zároveň sme sa zamerali na to, aby prípadová štúdia mala geopolitický rozmer a ekonomické zameranie vzhľadom na odbor, v ktorom sa predkladá.

3 Výsledky práce a diskusia

Predkladaná diplomová práca sa snaží o vyhodnotenie dopadov prírodnej katastrofy na relokáciu a ekonomický rast. Využíva na to inštrument prípadovej štúdie hurikánov Irma a Mária na oblasť Kajmaních ostrovov a Amerických Panenských ostrovov. Analýza začína s popisom východiskovej situácie na oboch ostrovoch, a to konkrétne ich geografickú polohu, počet obyvateľov, vládu i ekonomiku. Ďalej sa zameriame a definujeme si prírodné katastrofy Irmu a Máriu a ich okamžité, strednodobé a dlhodobé dopady na postihnutý ostrov. Na záver tejto kapitoly porovnáme dopady na cestovný ruch zničených Amerických Panenských ostrovov a nedotknutých Kajmaních ostrovov.

3.1 Popis východiskovej situácie

Americké Panenské ostrovy (United States Virgin Islands, USVI)

sú karibským súostrovím, ktoré nie je oficiálne začleneným územím Spojených štátov Amerických. Skladajú sa zo štyroch ostrovov: St. Thomas, St. Croix, St. John a Water Islands.

Americké Panenské ostrovy objavil pri svojej druhej ceste do Nového sveta španielsky moreplavec Krištof Kolumbus a pomenoval ich podľa kresťanskej legendy o Sv. Uršuli a 11 tisícoch umučených panien na ostrovy „11 tisíc panien“. Zo začiatku boli ostrovy obývané len domorodcami a prví Európania ich začali kolonizovať až v 18. storočí. Ako prvými Európskymi kolonizátormi boli Dáni a ostrovy pomenovali Danish West Indies. Ostrovy boli bohaté na cukrovú trstinu, práve za týmto účelom pestovania cukrovej trstiny sem Dáni priviezli množstvo otrokov z Afriky, ktorých potomkovia tvoria dnešné obyvateľstvo. Počas 1. svetovej vojny predalo Dánske kráľovstvo ostrovy Spojeným štátom Americkým, ktoré sa obávali, že ostrovy by mohli odkúpiť Nemecké vojská a založiť si na nich námornú základňu. Cena predstavovala 25 miliónov dolárov, ktorá sa zdá dosť nízka ale viac ako pred 100 rokmi išlo o výrazne významnejšiu sumu. V prepočte na dnešné ceny táto suma 25 miliónov dolárov predstavuje zhruba pol miliardy amerických dolárov. Dáni s predajom ostrovov navyše získali uznanie svojich nárokov na Grónsko, čo malo zásadný vplyv na ich rozhodovanie. V dnešnej dobe sú Americké Panenské ostrovy jednou z najbohatších a najdrahších častí Karibskej oblasti a zároveň aj tropickým rajom, ktorý každoročne láka davu turistov.

Americké Panenské ostrovy sa nachádzajú v Karibskej oblasti, medzi Karibským morom a severným Atlantickým oceánom, východne od ostrova Porto Rico a západne od Britských Panenských ostrovov.

Obrázok 1 Geografická poloha Amerických Panenských ostrovov

Zdroj: *cia.gov* (2017)

Na obrázku číslo 1 môžete vidieť geografickú polohu Amerických Panenských ostrovov. Na severe sa nachádzajú ostrovy St. Thomas, ktorý je zároveň aj ostrovom s medzinárodným letiskom a hlavným mestom, St. John a Water Islands. Ostrov St. Croix je od ostatných ostrovov vzdialený 50 kilometrov na juh.

Celková rozloha Amerických Panenských ostrovov je 1 910 km², čo ostrovy zaraďuje na 182. miesto v porovnaní s inými krajinami sveta. Klíma na ostrovoch je tropická, temperovaná vetrami. Vlhkosť je relatívne nízka, zmeny teplôt sú iba sezónne aj to relatívne malé. Obdobie dažďovej sezóny začína v septembri a končí v novembri. Počet obyvateľov je 107 268 (po sčítaní obyvateľstva v júli 2017). Skoro polovica obyvateľstva žije na ostrove St. Thomas v hlavnom meste Charlotte Amalie (57 325). Počtom obyvateľov sa Americké Panenské ostrovy radia na 192. miesto v porovnaní s inými krajinami sveta. Národnosť vo väčšine tvoria americkí obyvatelia. Podľa etnickej skupiny na ostrovoch prevládajú Afro-američania, ktorí tvoria až 76 % obyvateľstva. Belochovej na ostrove žije viac než 15 %. Úradným jazykom je angličtina a španielčina.

Vláda – Oficiálny názov ostrovov je Americké Panenské ostrovy ale vo väčšine sa používa skrátený názov a to Panenské ostrovy. Panenské ostrovy sú organizované ale neregistrované územie Spojených štátov Amerických s politickými vzťahmi medzi Panenskými ostrovmi a Spojených štátov Amerických pod jurisdikciou Úradu ostrovných vecí a ministerstva vnútra Spojených štátov Amerických. Typ vlády je prezidentská demokracia a samostatné samosprávne územie Spojených štátov Amerických. Administratívne členenie nie je pretože ostrovy sú územím Spojených štátov Amerických. Hlavou štátu je americký prezident Donald Trump a predsedom vlády je od roku 2015 guvernér Kenneth Mapp, ktorý je nezávislým kandidátom. Guvernér je volený priamo a musí vyhrať absolútnou väčšinou v 2 kolách. Funkčné obdobie guvernéra trvá 4 roky. Obyvatelia Panenských ostrovov nemajú právo hlasovať za amerického prezidenta alebo viceprezidenta. Zúčastniť sa môžu len v demokratických a republikánskych prezidentských voľbách. Najvyšší súd Panenských ostrovov sídli na ostrovoch. Je tvorený šéfom justície a dvomi pridruženými sudcami. Najvyšší súd bol zriadený Kongresom USA od roku 2004.

Ekonomika – Cestovný ruch, obchod a ostatné služby sú hlavnými hospodárskymi činnosťami, ktoré tvoria takmer 60 % Hrubého domáceho produktu (HDP) Panenských ostrovov a približne polovicu zamestnanosti v súkromnom sektore. Na ostrovy ročne zavíta viac než 2,5 milióny turistov, väčšina z nich je hlavne z výletných lodí. Ostrovy sú veľmi citlivé na škody po prírodných katastrofách. Poľnohospodárske odvetvie je malé, pričom väčšina potravín sa dováža. Priemysel a vláda predstavujú približne jednu pätinu HDP. Výrobný sektor sa skladá z destilácie rumu, elektroniky, výrobe hodínok a distribúcií farmaceutických výrobkov. Federálne programy a granty v celkovej výške 241,4 milióna amerických dolárov v roku 2015 prispeli k 19,7 % celkových príjmov územia. Ekonomika poklesla v roku 2013 v dôsledku poklesu vývozu v dôsledku straty rafinovaných ropných produktov. Hospodárstvo však zostáva relatívne diverzifikované. Spolu s dynamickým odvetvím cestovného ruchu budú vývozy, obchod a služby rum hlavnými zdrojmi príjmov v budúcich rokoch. Najväčším zamestnávateľom Panenských ostrovov bola do roku 2012 rafinéria spoločnosti Hess, ktorá sídlila na ostrove St. Croix. Práve odchod tejto rafinérie vyvolal v roku 2012 na ostrove hospodársku krízu po ktorej vláda Panenských ostrovov dlhovala veriteľom a dlžníkom viac ako 2 miliardy amerických dolárov. Panenské ostrovy túto spoločnosť zažalovali za nesplnenie vopred dohodnutých podmienok, ktoré vyplývali z dohody, že rafinéria bude svoju ekonomickú činnosť prevádzkovať na ostrove do roku 2022. Celková suma žaloby sa vyšplhala až na 1 miliardu dolárov. Za odchodom

spoločnosti Hess stála Venezuelská štátna ropná spoločnosť, ktorá bola najväčšou ropnou spoločnosťou sveta až do roku 2012 kedy skrachovala. Hlavným dôvodom žaloby zo strany Panenských ostrovov bolo neodstránenie starých a nefunkčných rafinérií, ktorých odstránenie by ostrovy stálo takmer 15 miliárd dolárov. Takisto rafinéria nespĺňala environmentálne podmienky, keďže bola postavená pri najväčšej lagúne ostrova St. Croix a nesprávne spracovanie ropy a jej vedľajších produktov viedlo k rozsiahlej kontaminácii vodnej hladiny.

Rafinéria spoločnosti Hess bola v prevádzke od roku 1965. Odvtedy od územnej vlády spoločnosť dostala miliardy amerických dolárov v daňových úľavách. Napr. v roku 1992 to bola suma 6,2 miliardy amerických dolárov na daňové úľavy a iné dávky. Spoločnosť skrachovala aj vďaka tomu, že v roku 1998 predala 50 % podiel Venezuelskej štátnej ropnej spoločnosti (Petronelos de Venezuela S.A) za 625 miliónov amerických dolárov. Podľa žaloby Hess a PDVSA uzavreli zmluvy, ktoré umelo zvýšili náklady na venezuelskú surovinu, ktorú kúpili, a potlačili náklady na ropné produkty, ktoré rafinéria posielala na čerpace stanice Hess pozdĺž východného pobrežia. Medzitým riaditelia spoločnosti Hess, ktorí dohliadajú na rafinériu, ju naložili s dlhom. Koncom minulého desaťročia sa rafinéria musela biť s konkurenciou zo strany rozvíjajúcich sa trhov a iných faktorov. Spoločnosť Hess mala aj značnú environmentálnu zodpovednosť: Agentúra na ochranu životného prostredia USA dala v roku 2011 vyrovnanie spoločnosti vo výške 700 miliónov dolárov, ktoré si vyžadovalo, aby rafinéria modernizovala svoje vybavenie na zvýšenie environmentálnej bezpečnosti a zníženie znečistenia, ktoré takisto môže viesť k vzniku prírodných katastrof. Čo sa týka Agentúry na ochranu životného prostredia USA v podstate nijako nepomáhala Panenským ostrovom s touto situáciou. Vláda Panenských ostrovov ju dokonca žiadala aby spoločnosti Hess dala odstrániť 43 miliónov barelov ropy, ktoré boli rozliate pri pobreží Panenských ostrovov. Takisto ako Agentúra na ochranu životného prostredia zatvárala oči keď pri pevnine Panenských ostrovov bol štyri krát rozliaty tanker Exxon Valdez. Vláda Panenských ostrovov sa snažila aj rokovať s Americkou vládou aby prázdne rafinérie zobrali do prevádzky a udržali v nej tak zamestnanosť no rokovanie skončilo neúspešne. Vo vyhlásení bývalí guvernér Panenských ostrovov Nelson vyhlásil že *„vláda Panenských ostrovov dala spoločnosti Hess všetko*

a oni aj tak odišli, najviac nás však mrzí postoj Americkej Agentúry na ochranu životného prostredia a vlády USA, ktorý k pomoci nejako neprispeli.“⁹

Celkové HDP ostrova tvorí 3,76 miliardy amerických dolárov za rok 2015, čo je výrazný pokles oproti roku 2011 keď HDP dosahovalo výšku 4,28 miliardy amerických dolárov. Za zníženie HDP môže už vyššie spomínaný odchod ropnej spoločnosti Hess. Takisto klesol aj export, ktorý bol v roku 2011 3,39 miliardy amerických dolárov a v roku 2013 bol 2,62 miliardy amerických dolárov¹⁰. Import sa pohyboval za rok 2011 na hodnote 3,05 miliardy amerických dolárov a takisto klesal keď sa rok 2013 dostal na hodnotu 2,69 miliardy amerických dolárov. Nezamestnanosť dosahovala za rok 2017 10 %. Na všetkých Panenských ostrovoch je akceptovateľným platidlom americký dolár (USD).

Energia a telekomunikácie – radi by sme spomenuli aj niečo čo sa týka ohľadom elektrickej energie a komunikácie, ktorej sa budeme venovať v nasledujúcej časti po zásahu hurikánu Irma a Maria, pretože táto položka bola veľmi veľkým problémom po zásahu spomínaných hurikánov. Na Panenských ostrovoch žije takmer 10 300 obyvateľov bez elektrickej energie, ktorí sú napojení len na benzínový generátor. Elektrická sieť nevedie vôbec pod zemou ale vzdušne čo je pri krajinách ohrozených prírodnými katastrofami veľkým problémom. Elektrická sieť, ktorá je vedená popod zem spája iba hlavné budovy a to niektoré nemocnice, školy a budovu úradu. S internetom obyvatelia nemajú problém keďže až 57 000 obyvateľov je riadne pripojených na internet, ktorý sa stal hlavným komunikačným nástrojom po prírodnej katastrofe.

Transport – Panenské ostrovy disponujú dvoma letiskami na ostrove St. John a St. Croix, ktoré sa stalo veľmi dôležitým po príchode hurikánu Irma. Bližšie sa k tomu dostaneme v nasledujúcich kapitolách. Prístavy sa nachádzajú na každom z ostrovoch. Konkrétne v mestách Charlotte Amalie, Christiansted, Cruz Bay a Limitree Bay.

Vojsko – čo sa týka vojska a ozbrojených síl Panenské ostrovy sú pod vojenskou zodpovednosťou USA.

⁹ Rozhovor guvernéra Panenských ostrovov Nelsona z roku 2015. Dostupné na:

<http://america.aljazeera.com/articles/2015/9/15/us-virgin-islands-sues-oil-company-over-shuttered-refinery.html>

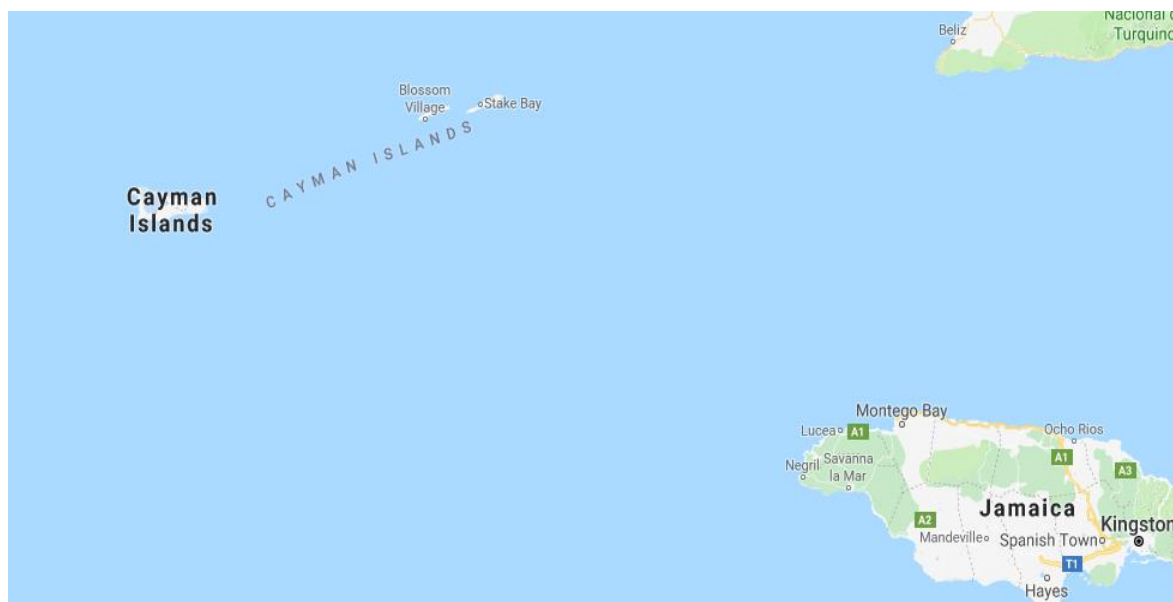
¹⁰ www.cia.gov. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vq.html>

Kajmanie ostrovy (Cayman Islands)

sú súostrovím v Karibskom mori 240 km južne od ostrova Kuba a 268 km severozápadne od ostrova Jamajka skladajú z troch ostrovov: Grand Cayman, Little Cayman a Cayman Brac.

Kajmanie ostrovy boli kolonizované počas 18. a 19. storočia z Jamajky, Britskou kolóniou. Po roku 1863 ich do kolonizácie získala späť Jamajka, ktorá ich kolonizovala až do roku 1959. V roku 1959 sa Kajmanie ostrovy stali územím v rámci, ktorého patrili pod Federáciu Západných Indov. V roku 1962 sa táto Federácia rozpadla a Kajmanie ostrovy sa rozhodli ostať pod Britskou závislosťou. Územie Kajmaních ostrovov sa potom pretransformovalo na významné finančné a offshore centrum.

Obrázok 2 Geografická poloha Kajmaních ostrovov

Zdroj: Google maps (2017)

Celková rozloha Kajmaních ostrovov je 264 km², čo ostrovy zaraďuje na 211. miesto v porovnaní s inými krajinami sveta. Klíma na Kajmaních ostrovoch je pomerne rovnaká ako na Panenských ostrovoch. Klíma je tropická, v letných mesiacoch v období od Mája až po Október je toto územie charakteristické občasnými dažďami. Relatívne suché a chladné sú zimy v období od Novembra až po Apríl. Počet obyvateľov je 58 441 (po sčítaní v Júlí 2017). Počtom obyvateľov sa Kajmanie ostrovy radia na 205 miesto v porovnaní s inými krajinami sveta. Väčšina populácie žije v hlavnom meste George Town, ktoré sa nachádza na ostrove Grand Cayman. Národnosť tvoria obyvatelia

Kajmaních ostrovov tzv. Kajmanania. Etnické skupiny sú tu rozdelené na polovicu, teda 50% afro-američanov a 50% belochov. Úradným jazykom je Angličtina.

Vláda – Oficiálny názov ostrovov sú Kajmanie ostrovy. Ostrovy spadajú pod závislosť zámorského územia Spojeného Kráľovstva, typ vlády je parlamentná demokracia. Administratívne členenie pozostáva zo šiestich okresov: Bodden Town, Cayman Brac and Little Cayman, East End, George Town, North Side, West Bay. Hlavou ostrovov je od 6. 2. 1952 Kráľovná Elizabeth II., ktorá je reprezentovaná Guvernérkou Helen Kilpatrick, ktorá svoju funkciu vykonáva od roku 2013. Voľby alebo menovania sú určené tým, že monarchia je dedičná guvernér je menovaný panovníkom. Predseda vlády sa vymenúva po parlamentných voľbách vedúcim väčšinovej strany alebo ho vymenováva väčšinová koalícia. V súčasnosti je premiérom Alden Mclaughlin. Voľby sa konajú každé 4 roky. Súdnictvo je tvorené najvyšším rezidentským súdom, odvolávacím súdom, ktorý je tvorený predsedom súdu a najmenej dvoma ďalšími sudcami a posledným súdom je tzv. Veľký súd. Odvolania, ktoré vykoná odvolací súd musia byť vypočuté súdnou komisiou Zákonnej rady, ktorá sídli v Londýne. Sudcovia najvyššieho rezidentského a odvolacieho súdu sú menovaní guvernérom na základy rady Komisie pre súdne a právne služby. Sudcovia Veľkého súdu bývajú spravidla menovaní, až po odchode do dôchodku vo veku 65 rokov.

Ekonomika – Kajmaních ostrovov fungujú na princípe bez priameho zdanenia a práve preto sú ostrovy známe prosperujúcim finančným centrom. V roku 2008 bolo na Kajmaních ostrovoch zaregistrovaných viac ako 300 bánk, 800 poisťovní a 10 000 podielových fondov. Burza bola otvorená v roku 1997. Takmer 90 % potravinárskeho a spotrebného tovaru sa musí na ostrovy dovážať. Životná úroveň obyvateľov Kajmaních ostrovov je porovnateľná so životnou úrovňou vo Švajčiarsku. Cestovný ruch je rozvinutý veľmi dobre, keďže predstavuje takmer 70 % HDP a 75 % príjmov z cudzej meny. Turistický priemysel uspokojuje hlavne návštevníkov zo Severnej Ameriky, pretože je zameraný na luxus. V roku 2016 prekročil celkový počet turistov viac ako 2 milióny, a viac ako polovica návštevníkov pochádzala práve zo Severnej Ameriky. HDP má stúpajúcu tendenciu, v roku 2013 bolo HDP Kajmaních ostrovov 2,46 miliardy amerických dolárov, a v roku 2014 sa HDP zvýšilo na 2,50 miliardy amerických dolárov. Stúpajúcu tendenciu takisto vykazuje aj import a export. Import za rok 2016 dosahoval sumu 585,2 milióna amerických dolárov a v roku 2017 sa zvýšil na 588,7 milióna dolárov. Export za rok 2016 dosahoval sumu 47,6 milióna dolárov za rok 2017 sa takisto zvýši, ale

o podstatne vyšší finančný objem ako import a to na 53,3 milióna dolárov. Nezamestnanosť za rok 2017 dosahovala 4,2 %.

Energia a telekomunikácie – Bez elektrickej energie na ostrove žije stále 5726 obyvateľov, čo je na tak vyspelý a počtom obyvateľov malý ostrov dosť zarážajúce číslo. Elektrická energia je to čo býva najväčším problémom hlavne v prvých dňoch po prírodnej katastrofe. Aj keď Kajmanie ostrovy ešte nikdy v histórii nezasiahol žiadny hurikán malo by to byť pre vládu výstrahou a o túto situáciu sa zaujímať. Internet na Kajmaních ostrovoch využíva 79 % obyvateľstva, čo predstavuje 45 242 obyvateľov¹¹.

Transport – Kajmanie ostrovy disponujú tromi letiskami a dokonca vlastnou leteckou spoločnosťou, ktorá disponuje šiestimi lietadlami. Hlavné prístavy sú na ostrove Cayman Brac, a Grand Cayman konkrétne v hlavnom meste George Town.

Vojsko – Kajmanie ostrovy nedisponujú žiadnym vojskom, ale sú pod vojenskou ochranou Spojeného Kráľovstva.

¹¹ www.cia.gov. Dostupné na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cj.html>

Tabuľka 5 Celkové porovnanie sledovaných ostrovov.

<i>Ukazovateľ</i>	<i>Americké Panenské ostrovy</i>	<i>Kajmanie ostrovy</i>
Súostrovie	4 ostrovy	3 ostrovy
Celková rozloha	1 910 km	264 km
Počet obyvateľov	107 268	58 441
<i>Ekonomika</i>	<i>Cestovný ruch, obchod, ostatné služby</i>	<i>Cestovný ruch, obchod, ostatné služby</i>
HDP	3,76 miliardy \$	2,50 miliardy \$
Počet návštevníkov	1 646 687	2 146 850
Import	2,69 miliardy \$	588,7 milióna \$
Export	2,62 miliardy \$	53,3 milióna \$
Nezamestnanosť	10 %	4,2 %
<i>Energia a Telekomunikácie</i>		
Nepripojenosť na elektrickú. energiu	10 300 obyvateľov	5726 obyvateľov
Internet	57 000 obyvateľov	45242 obyvateľov
<i>Transport</i>		
Letisko	2	3
Prístav	4	2

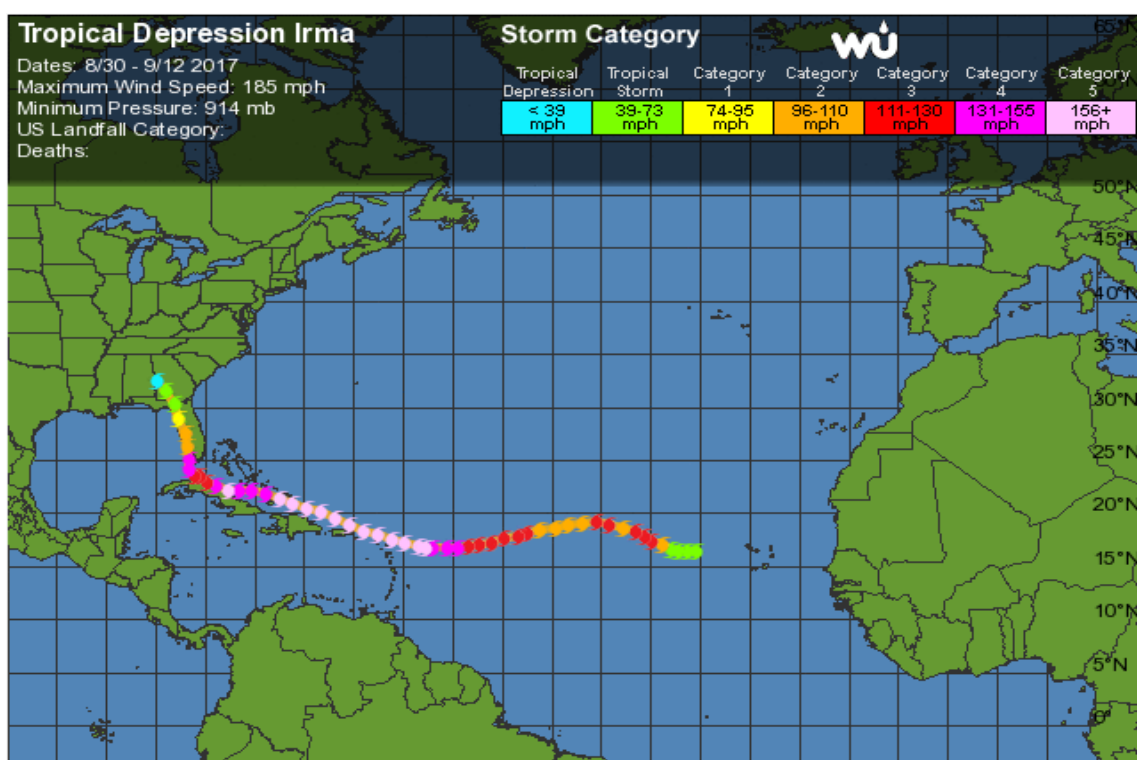
Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z webovej stránky cia.gov a štatistických úradov Kajmaních ostrovov a Amerických Panenských ostrovov

Tabuľka číslo 5 nám ukazuje porovnanie skúmaných ostrovov. Údaje, ktoré sme v tabuľke použili, sú za roky 2017 pri počte obyvateľov, energii a telekomunikáciách oboch ostrovov a importe a exporte Kajmaních ostrovov. Čo sa týka dát hrubého domáceho produktu dáta sme použili za rok 2015 pri Amerických Panenských ostrovoch a pri Kajmaních ostrovoch za rok 2014. Dáta importu a exportu Amerických Panenských ostrovov sme použili za rok 2013, pretože sme nenašli novšie dáta, ktoré by boli z dôveryhodného zdroju. Počet návštevníkov a nezamestnanosť oboch ostrovov je za rok 2017.

3.2 Hurikán Irma a Maria

Hurikán Irma bol jedným z najsilnejších hurikánov v histórii, ktorý zasiahol oblasť Atlantického oceánu. Hurikán trval od 30. Augusta 2017 do 11. Septembra 2017. Hurikán Irma sa rozprestieral 800 km od východu na západ a zasiahol najmenej deväť amerických štátov, vrátane skúmaných Amerických Panenských ostrovov. Hurikán premieňal ulice na rieky, ničil elektrické vedenia, vykoreňoval stromy a palmy a kompletne ničil pobrežné komunity. Hurikán Irma bola štvrtým hurikánom atlantickej hurikánovej sezóny roku 2017. Sila vetru presahovala 295 km/h, čo Irmu zarad'ovalo do kategórie 5, čo je najvyššou kategóriou hurikánov. Hurikán Irma bol spočiatku iba hurikán druhej kategórie, ale čoskoro sa stala kategóriou tri, pretože jej nárast spôsobovala kombinácia veľmi teplej vody, vysokej úrovni vlhkosti a vertikálnych vetrov.

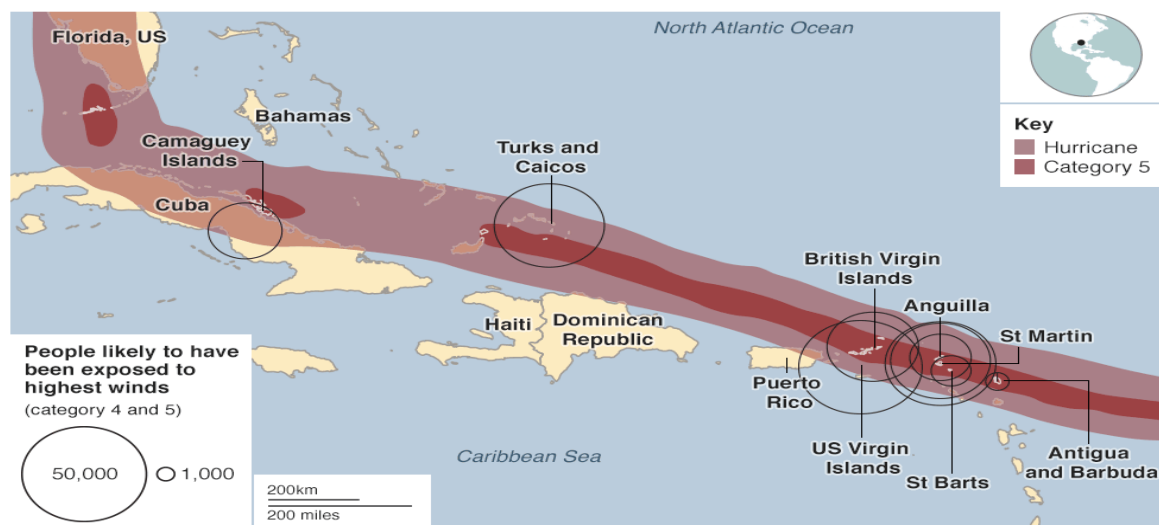
Obrázok 3 Trajektória Hurikánu Irma od jej počiatku

Zdroj: wunderground.com (2017)

Na obrázku číslo 3 môžete vidieť zachytenú trajektóriu hurikánu Irma z map a silu jeho kategórie. Hurikán vznikol v blízkosti Kapveretských ostrovov kde bol členený iba ako tropická búrka s rýchlosťou vetra od 62 – 117 km/h. Hurikán pokračoval ďalej, až do oblasti Karibiku, kde sa sila jeho vetru stále zvyšovala až dosiahla kategóriu 5.

Obrázok 4 Detailnejšia trajektória Hurikánu Irma v oblasti Karibiku

Zdroj: *bbc.com* prevzaté z národného hurikánového centra (NHC) (2017)

Na obrázku číslo 4 je zachytená detailná trajektória hurikánu Irmu v oblasti Karibiku. Ako môžeme vidieť z obrázku číslo 4 vo väčšine tejto oblasti zaznamenal hurikán Irma kategóriu 5 a prešiel a zničil nasledujúceho ostrovy: Antigua a Barbuda, Svätý Martin, Svätý Barts, Anguila, Americké Panenské ostrovy, Britské Panenské ostrovy, Porto Rico, časť Dominikánskej republiky, Turks a Caicos, Kubu a pokračoval až na pobrežie Spojených štátov Amerických konkrétne do štátu Florida.

Hurikán Irma si vyžiadal 102 obetí, z toho až 75 na Floride na Amerických Panenských ostrovoch si tento hurikán vyžiadal 4 obete. Postihnutých bolo minimálne 1,2 milióna ľudí. Irma poškodila 90 % budov na ostrove Barbuda, zničila všetku cestnú infraštruktúru a 60 % obyvateľov ostalo bez domova. Hurikán Irma si vyžiadal evakuáciu najmenej 7 miliónov ľudí. *6,5 milióna obyvateľov bolo evakuovaných len v štáte Florida*¹². *Včasné ekonomické odhady priniesli škody v celkovej hodnote 100 miliárd USD, ale škody pravdepodobne dosiahnu až hodnotu 300 miliárd USD*. Tieto odhady boli vypočítané poisťovňou Swiss Re¹³. Do tejto škody však spoločnosť Swiss Re nezapočítala hodnotu nehnuteľností v okresoch Miami-Dade, Broward a Palm Beach, kde sa hodnoty nehnuteľností pohybujú v hodnote takmer 660 miliárd USD¹⁴. *Irma ohrozila aj*

¹² Irma Downgraded to Category 1 Storm After Lashing Florida, The Wall Street Journal, 11. 9. 2017

¹³ Swiss Re "Accuweather Predicts Economic Cost of Harvey, Irma to Be \$290 Billion," Accuweather, September 11, 2017

¹⁴ Hurricane Andrew: The 20 Miles That Saved Miami," Swiss Re Insurance Company, 2017

poľnohospodársku výrobu v štáte Florida. Štát je druhý najväčším americkým pestovateľom zeleniny, ako sú paradajky, zelené fazuľky a uhorky. Celkové škody boli vyčíslené na 1,2 miliardy USD¹⁵.

Hurikán Maria je považovaný za najhoršiu prírodnú katastrofu zaznamenanú v oblasti Dominikánskej republiky a Porto Ricu. Hurikán Maria sa považuje za desiaty najintenzívnejší atlantický hurikán v tejto oblasti, a druhý najintenzívnejší tropický cyklón na svete, ktorý sa udial v roku 2017. Maria podobne ako Irma bol zo začiatku hurikán, ktorý sa radil do kategórie číslo 3, avšak jeho sila sa zdvojnásobila extrémne rýchlo a to po 24 hodinách na kategóriu číslo 5 s trvalým vetrom 281 km/h. Hurikán Maria vznikol dva týždne po Irme a naštastie trval len 5 dní. Hurikán zasiahol hlavne ostrovy Porto Rico, Dominikánsku republiku, Haity, ostrov St. Croix, ktorý patrí pod Americké Panenské ostrovy a Turks a Caicos a spôsobil v nich rozsiahle záplavy. Hurikán Maria si len na ostrove Porto Rico vyžiadala 64 obetí a ďalších minimálne 1 000 muselo opustiť tento ostrov. Celkový počet obetí po hurikáne Maria sa odhaduje na 112¹⁶. Celkové škody po hurikáne boli vyčíslené na 94 miliárd USD.

Obrázok 5 Trajektória hurikánu Maria

Zdroj: abagond.wordpress.com (2017)

¹⁵ Hurricane Irma Threatens \$1.2 Billion of Florida Crops, "Bloomberg, 7. septembra 2017

¹⁶ Hurricane Maria: Facts, FAQs, and how to help, 2017, dostupné na internete: www.worldvision.org

Obrázok 6 Trajektória hurikánu Maria v oblasti ostrova St. Croix

Zdroj: whnt.com (2017)

Aj keď hurikán Maria zasiahol iba jeden zo spomínaných Amerických Panenských ostrovov nižšie bude vysvetlené prečo sme sa ho rozhodli opísať ju v našej diplomovej práci.

3.3 Dopady Hurikánu Irma a Maria na Americké Panenské ostrovy

Hurikán Irma zasiahol Americké Panenské ostrovy ako prvý a to konkrétne 6. Septembra 2017. Irma silno zasiahla ostrov St. John a susedný ostrov St. Thomas, ktorý je známi hlavne svojim rozvinutým cestovným ruchom a takisto je aj hospodárskym centrom skupiny týchto ostrovov. *"Mal som tri ostrovy – St. John, St. Thomas a Water Island – ktoré, zničil hurikán Irma. Ostrov St Croix mal byť našou základňou pre obnovu zničených ostrovov."* uviedol guvernér K. Mapp¹⁷ v článku. Až do tej doby pokiaľ neprišiel hurikán Maria, ktorý sa rozhodol zničiť aj tento ostrov a tým v podstate celé územie Amerických Panenských ostrovov. Hurikán Maria udel o dva týždne neskôr po Irme a zasiahol juhozápadný cíp ostrova St. Croix a ďalej pokračoval smerom na Porto Rico. Práve preto sa snažila hlavne vláda Amerických Panenských ostrovov zo začiatku po katastrofe dohliadať na to aby mali obyvatelia ostrovov strechu nad hlavou, boli nakrmení

¹⁷ We need help: US Virgin Islands Governor on devastation after Maria and Irma, dostupné na:

<http://www.wbur.org/hereandnow/2017/09/21/us-virgin-islands-kenneth-mapp-maria>

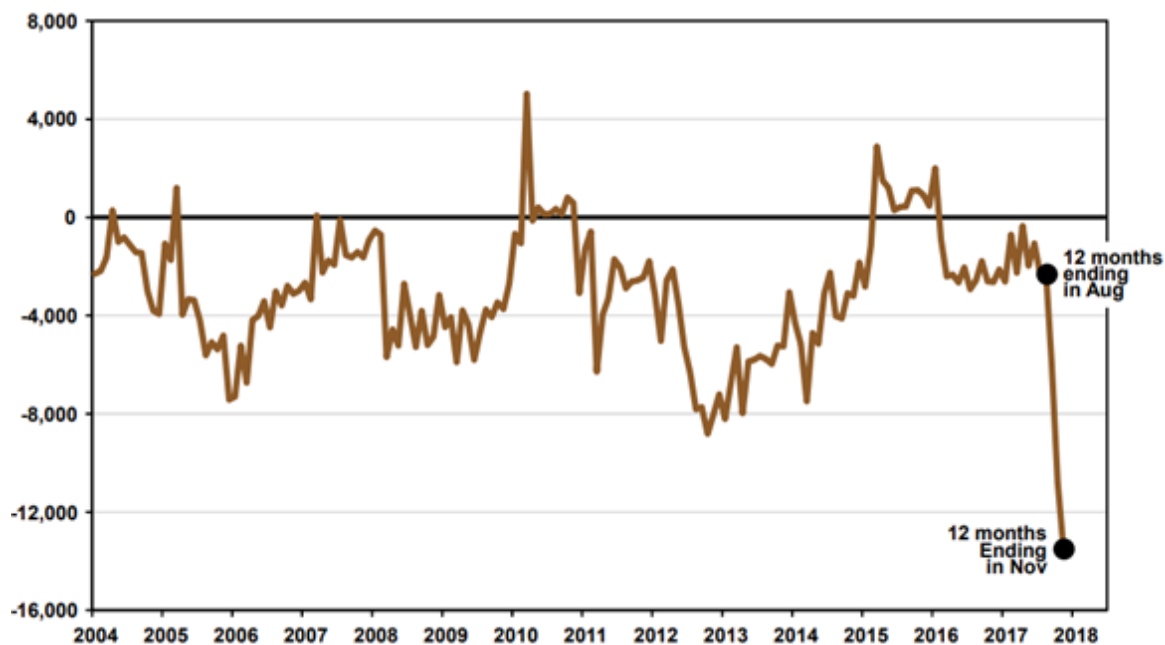
a v bezpečí. Až neskôr začala vláda pracovať s ľuďmi z FEMA (Federal Emergency Management Agency), ktorí sa snažia uistiť sa, že sa vládě darí vhodne sa postarať o svojich obyvateľov, dať im vodu, jedlo a až neskôr sa bude vláda snažiť uskutočňovať ďalšie kroky a jej pohľad sa bude obracať na oživenie a prestavbu všetkých amerických Panenských ostrovov, ktoré by sa mali premeniť „na lepšiu úroveň“ ako spomínala hneď pri prvej návšteve delegácia Kongresu USA pod vedením Kevina McCarthyho, a republikána Stanlyho Hoyer. Po príchode hurikánov ostali ostrovy ako keby odstrihnuté od sveta, hurikány zničili takmer všetku elektrickú energiu, ktorá je vedená stĺpmi. Takisto boli zničené všetky telekomunikačné a internetové pripojenia, ktoré neskôr chýbali hlavne obyvateľom pri spájaní sa so svojimi rodinami aby im oznámili, že sú v poriadku. Hotely ostali prázdne a dokonca nemohli slúžiť ani ako ubytovne pre pracovníkov a dobrovoľníkov, ktorí prišli na ostrovy pár dni po hurikánoch pomáhať zo Spojených štátov Amerických. Pracovníkom a dobrovoľníkom slúžili ako ubytovanie dve výletné lode, ktoré sa nachádzali v blízkosti ostrova St. Thomas a St. Croix.

Migrácia ako sme už spomínali na začiatku pri charakteristike Amerických Panenských ostrovov obyvatelia Panenských ostrovov sú väčšinou Americkí občania, ktorí sa narodili na území Spojených štátov Amerických a vybrali si slobodne, kde sa usídlia. Títo obyvatelia odišli bezprostredne po hurikáne a odhaduje sa, že to boli tisíce obyvateľov, ktorí opustili Americké Panenské ostrovy. Americká vláda týmto obyvateľom poskytla voľné „milostné“ lety a plavby na pevninu Spojených štátov Amerických. Guvernér K. Mapp spolu s vládou Amerických Panenských ostrovov predpokladá že títo obyvatelia sa na územie možno už nikdy nevrátia, a to môže mať za následok hlavne to, že Panenské ostrovy už nebudú Panenskými ostrovmi ako ich väčšina turistov a návštevníkov poznala. Za následok to bude mať takisto hlavne dopad na zamestnanosť v službách cestovného ruchu, v ktorom väčšina obyvateľov pracovala.

Tí, ktorí ostávajú na ostrovoch aj po hurikánoch, majú nejakú hybridnú existenciu teda nie sú občanmi Spojených štátov Amerických a týmto občanom bol vstup na územie Spojených štátov zamietnutý. Aj po viac ako dvoch mesiacoch od uplynutia katastrofy, viac ako 33 000 ľudí, čo je tretina obyvateľov územia Panenských ostrovov, stále čaká na pomoc od FEMA (Federal Emergency Management Agency). Čo sa týka presných čísiel vysídlených osôb presné údaje nájdete na obrázku číslo 7. Ďalším číslom, ktoré sa nám zo štatistík podarilo získať bol počet evakuovaných osôb, ktoré museli byť premiestnené na pevninu zo závažných zdravotných dôvodov. Toto číslo uverejnila FEMA na svojej

webovej stránke a podľa nej by to malo byť 781 osôb. Do tejto štatistiky sa zaraďujú aj osoby, ktoré nemajú občianstvo Spojených Štátov Amerických.

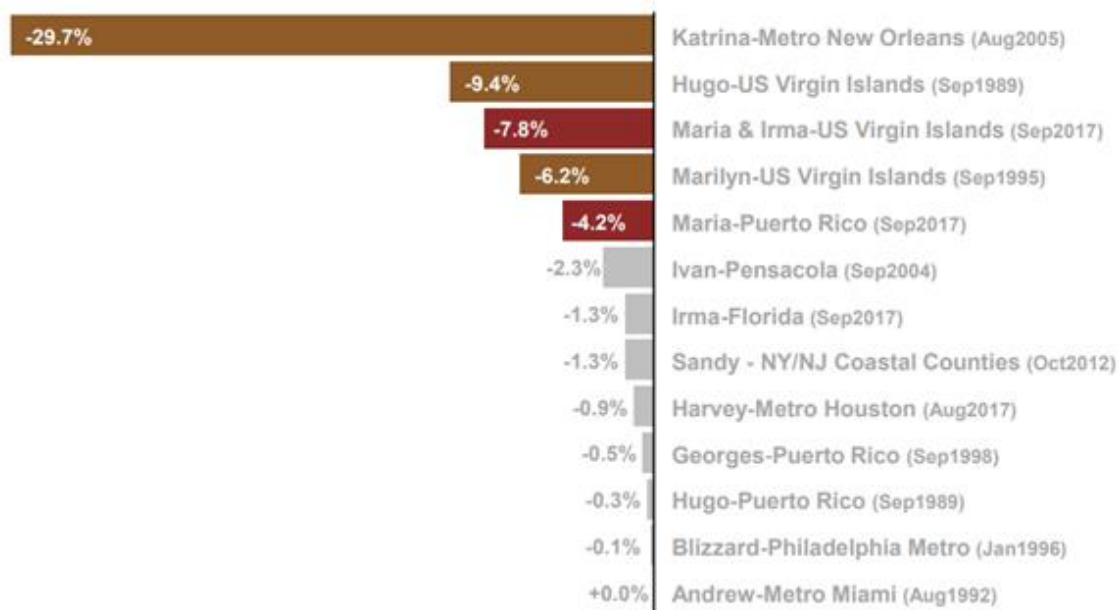
Obrázok 7 Strata obyvateľstva po hurikánoch na Amerických Panenských ostrovoch

Zdroj: Štatistický úrad Spojených štátov Amerických pre dopravu

Z grafu môžeme vidieť populačnú stratu Amerických Panenských ostrovov po hurikánoch Irma a Maria. V novembri roku 2017 po hurikánoch sa z ostrova odsťahovalo približne 14 000 obyvateľov, čo tvorí približne osminu celkového počtu obyvateľstva Amerických Panenských ostrovov.

Obrázok 8 Strata zamestnanosti po príchode najväčších prírodných katastrof

Zdroj: Štatistický úrad Spojených štátov Amerických

Na obrázku číslo 7 môžete vidieť aký dopad má prírodná katastrofa na stratu zamestnanosti v postihnutej krajine. Percentá, ktoré môžete vidieť z grafu číslo 7, sú zo štatistického úradu Spojených štátov Amerických. Percentá sú uvedené a skúmané od začiatku katastrofy až po jej koniec, väčšinou sa táto štatistika sleduje po dobu desiatich mesiacov od začiatku prírodnej katastrofy. Percentá štatistický úrad Spojených štátov Amerických vypočítal na základe relokácie obyvateľstva po prírodnej katastrofe. Najväčší dopad na zamestnanosť mal hurikán Katrina, ktorý zasiahol mesto New Orleans v Auguste 2005. O prácu po hurikáne prišlo takmer 30 % obyvateľstva. Záporné čísla takisto vykazujú nami skúmané Americké Panenské ostrovy, ktoré prišli o najväčšiu časť zamestnanosti v Septembri roku 1989, keď boli zasiahnuté hurikánom Hugo. Vtedy o prácu prišlo 9,4 % obyvateľstva. Ako bolo spomínané už vyššie dopad prírodnej katastrofy Irma a Maria bude mať za následok úpadok zamestnanosti hlavne v službách cestovného ruchu. Štatistický úrad Spojených štátov Amerických zatiaľ odhaduje, že zamestnanosť na Amerických Panenských ostrovoch klesne takmer o 8 %.

FEMA (Federal Emergency Management Agency)

Federálna agentúra pre riadenie mimoriadnych udalostí (FEMA) je agentúra Ministerstva vnútornej bezpečnosti Spojených štátov Amerických, ktorá bola pôvodne

vytvorená prezidentským reorganizačným plánom v roku 1978 a implementovaná dvoma výkonnými nariadeniami z roku 1979. Hlavným cieľom tejto agentúry je koordinovať reakciu na určitý druh katastrofy, ku ktorej došlo v Spojených štátoch Amerických alebo na inom z ich území a ktorá prevyšuje finančné zdroje miestnych a štátnych orgánov. Guvernér štátu, v ktorom sa katastrofa vyskytne, musí vyhlásiť výnimočný stav a formálne požiadať prezidenta Spojených štátov Amerických, aby FEMA a federálna vláda reagovali na katastrofu. Zatiaľ čo podpora na obnovu po katastrofách je hlavnou súčasťou FEMA, agentúra takisto poskytuje štátom a miestnym samosprávam odborníkov v špecializovaných oblastiach a financuje obnovu územia, tak, aby dokázala nasmerovať jednotlivcov na prístup k úverom s nízkymi úrokovými sadzbami, v spolupráci so správou Spojených štátov Amerických pre malé podniky. Okrem toho FEMA takisto poskytuje finančné prostriedky na školenia ako predchádzať katastrofám. FEMA spravuje aj národný program protipovodňového poistenia, centrum domácej pripravenosti a mnoho ďalších programov.

Rozpočet Federálnej agentúry pre riadenie mimoriadnych udalostí je vo výške 13 miliárd USD. Tento rozpočet sa nenavyšuje ale je finý pre každý rok. Všetky finančné prostriedky sa využívajú a rozdeľujú v rôznych štátoch podľa mimoriadnych udalostí, ktoré sa vyskytujú v každom z nich. Ročný zoznam použitia týchto finančných prostriedkov sa uverejňuje na konci kalendárneho roka na internetovej stránke FEMA.gov.

Federálna agentúra pre riadenie mimoriadnych udalostí FEMA sa aktívne zapája do koordinácie úsilia v oblasti federálnej reakcie a spolupráce s územnou samosprávou, federálnymi a miestnymi partnermi, súkromným sektorom a dobrovoľníckymi organizáciami s cieľom pomôcť obnoviť služby na Amerických Panenských ostrovoch a uspokojiť potreby obnovy obyvateľstva.

Pomoc od FEMA po uplynutí troch mesiacov od začiatku prírodnej katastrofy

- Spolupráca s miestnou samosprávou a partnermi celého spoločenstva dosiahla pokrok na viacerých frontoch a to hlavne:

- Takmer 50 percent všetkých obyvateľov na ostrovoch má, už prístup k elektrickej energii. Niekoľko dní po hurikánoch obyvatelia nemali takmer žiadnu elektrickú energiu na celom území. Americký armádny zbor inžinierov

- (USACE) inštaloval viac ako 170 generátorov v budovách, ako sú nemocnice, zariadenia na úpravu vody a školy,
- bolo schválených takmer 110 miliónov dolárov, z grantu FEMA pre verejnú pomoc pre vodný a energetický úrad Panenských ostrovov (WAPA), ktorý pokračuje v núdzových opravách prenosových a distribučných vedení po celom ostrove,
 - FEMA spolu s Ministerstvom energetiky USA a ďalšími federálnymi partnermi priniesli elektrické vedenia, stožiare a viac ako 700 pracovníkov z pevniny. Títo dodatoční pracovníci výrazne pomohli vodnému a energetickému úradu Panenských ostrovov (WAPA) a umožnili každý deň pridať väčší počet obyvateľov do rozvodnej siete.
 - Odstraňovanie odpadu postupne pokračovalo vďaka financovaniu FEMA, ktoré bolo viac ako 21 miliónov dolárov, aby pomohlo vyčistiť cesty, ktoré mali umožňovať prepravu tovaru, dodávok a služieb. Z odhadovaných 851 000 m³ trosiek, ktoré zanechali hurikány, bolo z územia po troch mesiacoch odstránených viac ako 332 000 m³.
 - Obnova miest mobilných služieb bola po troch mesiacoch na celom ostrove zrekonštruovaná viac ako 75 percent. Hurikány narušili pevné telefónne prípojky, internetové pripojenie a mobilné služby. V niektorých častiach ostrovov neexistovali žiadne komunikačné služby.
 - FEMA zriadila zariadenia pevnej a mobilnej komunikácie na vytvorenie hlasovej a dátovej konektivity zo satelitných systémov. Miestni poskytovatelia telekomunikácií vytvorili hotspoty Wi-Fi na celom území, aby ponúkali bezplatný prístup k internetu prostredníctvom počítačov, mobilných telefónov, tabletov a ďalších zariadení. Táto počiatočná obnova služieb umožnila pozostalým kontaktovať rodinu a priateľov počas bezprostredných následkov katastrof.
 - V spolupráci s komisiou pre verejné služby Panenských ostrovov sa zriadil tím pre integráciu hurikánov, ktorý spolupracuje s federálnou vládou a súkromným sektorom.
 - FEMA takisto začala spolupracovať s územnou vládou na riešení konkrétnych bytových potrieb v súvislosti s problémami v oblasti bývania spolu s územnou

vládou oslovujú obyvateľov, aby sa zapájali do diskusií ohľadom stavu ich bývania.

- Po troch mesiacoch po katastrofe sa schválila pomoc na bývanie v celkovej výške viac ako 34 miliónov USD, ktoré na Panenské ostrovy prichádzali v grantoch a ďalej sa prerozdeľovali obyvateľom, ktorí požiadali o túto finančnú pomoc aby dokázali finančne pokryť náklady na opravu alebo obnovu svojich domovov.
- Inšpektori bývania FEMA dokončili viac ako 26 000 inšpekcií, čo predstavuje takmer 94 percent celkových inšpekcií. Inšpektori bývania naďalej navštevujú štvrte na celom území, aby overili škody po hurikánoch, čo je dôležitý krok pri získavaní pomoci pre pozostalých.
- Okrem príspevkov na bývanie opravu a obnovu domov, bolo ďalej schválených takmer 15 miliónov USD v pôžičkách ako pomoc, ktorá sa poskytovala pozostalým.
- Správa Spojených štátov Amerických pre malé podniky schválila viac ako 100 miliónov USD na pôžičky na pomoc pri katastrofách, pričom majitelia domov dostali viac ako 89 miliónov USD a pre majiteľov podnikov bolo schválených viac ako 10 miliónov USD.
- Americký armádny zbor inžinierov (USACE) pripravil dočasné opravy strešných krytín v rámci programu Operácia Modrá strecha, pričom nainštaluje takmer 3 600 modrých strešných krytín z plastov, ktoré sú vystužené vláknami, ktoré slúžia na ochranu domov.
- Študenti sú späť v škole. Silné vetry a privalové dažde búrok donútili územné orgány uzatvoriť šesť škôl na ostrove St. Croix a dve na ostrove St. Thomas. Agentúra na ochranu životného prostredia USA spolupracovala s Ministerstvom plánovania a prírodných zdrojov na Panenských ostrovoch, aby vyčistila pitnú vodu na niektorých z poškodených škôl predtým, než ju otvoria verejnosti.
- Na celom území sa obnovujú zdravotnícke zariadenia. FEMA a jej federálni partneri naďalej úzko spolupracujú s Ministerstvom zdravotníctva Panenských ostrovov (DOH), aby poskytli obyvateľom potrebné služby a zdravotné informácie. Zmluvné služby na poskytnutie podpory lekárskej evakuácie podľa potreby ošetrovania stále pokračujú, zatiaľ čo Ministerstvo zdravotníctva USA (HHS) koordinuje úsilie s územnou samosprávou, aby plánovali inštaláciu

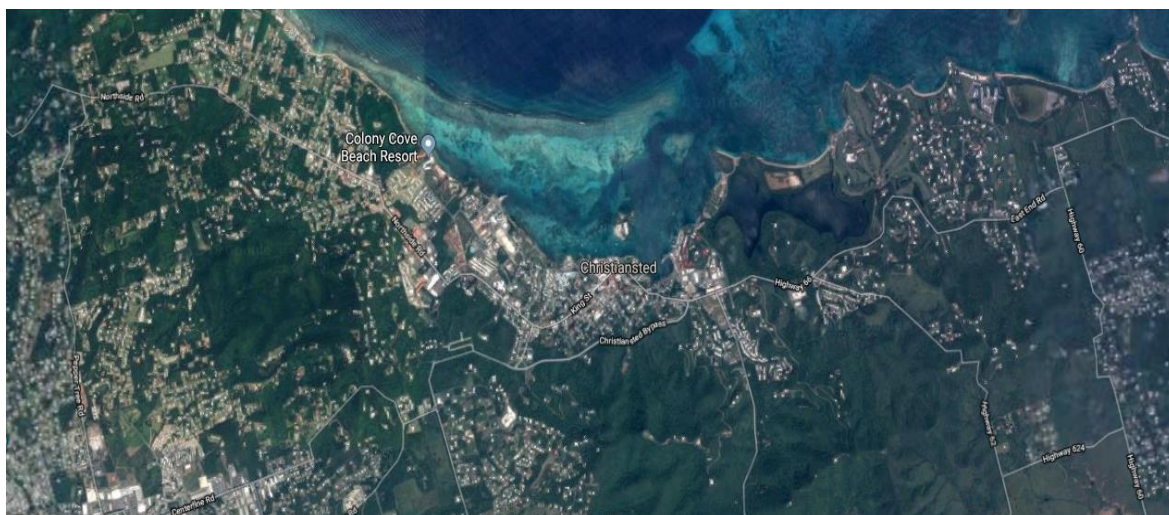
dočasných zdravotníckych zariadení umožňujúcich nepretržitú starostlivosť o pacientov.

- Tím FEMA pre integráciu ľudí so zdravotným postihnutím spolupracoval s dobrovoľníckou organizáciou Priatelia postihnutých dospelých a detí, aby dokázali poskytnúť stovky zdravotníckych pomôcok, ako sú invalidné vozíky, chodítka, a načúvacie pomôcky starším osobám a osobám s postihnutím.

Tri mesiace po prírodných katastrofách, ostrovy naberajú opäť známky života. Začínajú sa otvárať supermarkety a celkovo prístup k jedlu a vode je už jednoduchší. Najlepšie na tom je mesto Christiansted, ktoré je zastrčené do kopcovitej kotliny na severovýchode ostrova St. Croix a aj vďaka svojej polohe uniklo vážnejším škodám. V meste ostalo neporušené elektrické vedenie ani kanalizácia. Miestny obchodníci už začínajú predávať suveníry a klenoty, no bohužiaľ namiesto turistom, ich predávajú len dobrovoľníkom z Červeného Kríža a pracovníkom z Armádneho zboru inžinierov. Časté dažde znovu obnovili sviežosť ostrova. Ako prvý sa z prírodných katastrof spamätal najluxusnejší hotelový a golfový komplex Buccaneer, do ktorého už začali prichádzať turisti hlavne, tí ktorí obľubujú golf. Guvernér K. Mapp si pochvaľuje pomoc od federálnej vlády, ktorá na ostrov len do Októbra poslala viac než 500 pomocníkov z pevniny Spojených štátov Amerických. K. Mapp je spokojný aj s prístupom a pomocou od prezidenta D. Trumpa, ktorý vydal záväzok na pomoc v oblasti prírodných katastrof vo výške 36,5 miliárd USD. K. Mapp predpokladá, že Americké Panenské ostrovy dostanú z podpísaného balíčka od Americkej vlády, až 800 miliónov USD, ktoré budú v nízko úročených pôžičkách a pomôžu územiu pokryť niektoré prevádzkové náklady. Guvernér však predpokladá, že obnova zničeného elektrického vedenia sa vyšplhá zhruba až na sumu 200 miliónov USD, pretože obnovu chce vláda realizovať novým podzemným vedením a nie vedením po stĺpoch, ktoré bolo po príchode prírodnej katastrofe ihneď zničené. Zavedením elektrického vedenia do zeme by sa podobnej situácii mohlo predísť. Vláda, už po troch mesiacoch predpokladá úpad turistov, ktorí sú „hnacím motorom ekonomiky“ Amerických Panenských ostrovov. Guvernér K. Mapp si s tým však ťažkú hlavu nerobí, pretože produkcia rumu, ktorý patrí tiež ku kľúčovému zdroju daní sa začína obnovovať. Úradníci a predstavitelia ostrovov však neprestávajú povzbudzovať turistov, aby sa vrátili, pričom poukazujú, že ostrovy sa ožívujú rýchlo. Aj kvôli tomu boli už na November 2017 naplánované prvé plavby výletných lodí, ktoré však turistov na ostrovoch

vysadia len na jeden deň, pretože hotely sa začali otvárať až v roku 2018. Výnimkou však je ostrov St. Croix, ktorý nebol prírodnou katastrofou až tak veľmi zasiahnutý a hotely na jeho území by mali byť znovu otvorené. Obnova Amerických Panenských ostrovov je však ťažšia ako na území Spojených štátov Amerických, konkrétne na Floride, kde bolo zmobilizovaných približne 20 000 členov národnej gardy.

Obrázok 9 Satelitný pohľad na polohu mesta Christiansted

Zdroj: google maps (2018)

Obrázok 10 Pohľad do mestečka Christiansted

Zdroj: bbc.com (2018)

Najhoršie na tom stále ostáva ostrov St. John, ktorý bol Irmou zasiahnutý najviac. Takisto veľkou nevýhodou ostrova St. John je, že jeho celková infraštruktúra nie je prepojená s ostatnými ostrovmi a preto sa naň dostáva najťažšie. Ako jediný ostrov po troch mesiacoch od uplynutia katastrofy neposkytol žiadne informácie o opätovnom otvorení škôl a hotelov na území ostrova. Obyvatelia ostrova sa však sťažujú, že ich ostrovu sa nedostáva takej pomoci od Spojených štátov Amerických, ako ich susedným ostrovom, preto na ostrov chodia pomáhať obyvatelia a dobrovoľníci z ostrovov St. Croix a St. Thomas.

Obrázok 11 Pohľad na ostrov St. John pred a po príchode prírodnej katastrofy

Zdroj: google.com (2018)

Situácia na ostrovoch po uplynutí šiestich mesiacoch

- Aj po uplynutí šiestich mesiacov od katastrofy, stále pokračuje oživenie Amerických Panenských ostrovov, ktoré vedie Agentúra Panenských ostrovov pre riadenie mimoriadnych záchranných udalostí spolu s miestnymi úradmi a podporou Federálnej agentúry pre riadenie mimoriadnych udalostí (FEMA).
- Z územia boli doteraz odstránené všetky trosky, ktorých celková výmera predstavovala 870 726 m³. O celkové odstránenie trosiek sa postaral Americký armádny zbor inžinierov (USACE).
- Pobrežná stráž USA po celú dobu dohliadala na zmiernenie znečistenia oceánu zo zničených plavidiel a celkovo odstránili z oceánu 479 plavidiel.
- Územie dostalo od Federálnych agentúr a z grantov FEMA viac ako 800 miliónov USD a takisto pôžičky od správy malých podnikov Spojených štátov Amerických na protipovodňové opatrenia.
- Program Operácia Modrá strecha, ktorý riadi Americký armádny zbor inžinierov (USACE), stále zotrváva ale modré plechy zostávajú už len, na niektorých strechách. Avšak na území vznikol nový program Núdzové opravy domov IV, ktorý je financovaný zo zdrojov FEMA. Cieľom tohto programu je, aby sa poskytli finančné prostriedky hlavne pre oprávnené domácnosti.
- Nemocnice ostávajú stále silno poškodené, avšak FEMA v spolupráci s Americkým armádnym zbor inžinierov (USACE) a s Ministerstvom zdravotníctva Spojených štátov Amerických sa snažia na územie prinášať stany a také zdravotnícke zariadenia, aby osoby, ktoré kvôli ošetrovaniu museli cestovať na územie USA dokázali byť ošetrované aj na území ostrovov.
- Školy, začínajú fungovať ako fungovali pred prírodnou katastrofou a už sa opravujú len menšie škody. FEMA spolupracuje s organizáciou VITEMA a Ministerstvom školstva Amerických Panenských ostrovov, ktorý chcú vylepšiť celkové zariadenia škôl.

FEMA na území ostrovov ostáva aj naďalej. Až do doby dokým sa ostrovy celkovo neobnovia. Takisto aj dobrovoľnícke organizácie, ktoré sa usilovne snažia pomôcť ľuďom postihnutým prírodnými katastrofami. Momentálne ku dňu 23.3.2018 FEMA znova začala prijímať dobrovoľníkov, ktorí by boli ochotní pomôcť na ostrovoch St. Thomas a St. Croix Agentúra hľadá hlavne osoby, ktoré sú špecialistami v týchto oblastiach:

- Komunitní plánovači,
- Špecialisti na historické uchovávanie,
- Špecialisti na ochranu životného prostredia,
- Špecialisti na povodňové poistenie,
- Administratívnych pracovníkov.

Obrázok 12 Pohľad na modré strechy, ktoré inštaluje Americký armádny zbor inžinierov v rámci programu Modrá strecha

Zdroj: washingtonpost.com (2018)

Finančná pomoc

Momentálne FEMA v spolupráci s federálnou vládou Spojených štátov Amerických a iné organizácie zhromaždila pre postihnuté Americké Panenské ostrovy celkovú finančnú pomoc vo výške, ktorá je uvedená v nasledujúcej tabuľke číslo 6.

Tabuľka 6 Zdroje financovania od federálnej vlády a iných osôb a organizácií

<i>Názov programu</i>	<i>Celková suma</i>
FEMA jednotlivci a domácnosti	71, 8 milióna USD
Pomoc na bývanie	50, 1 milióna USD
Iné potreby na pomoc	21,7 milióna USD
FEMA verejná pomoc	261, 9 milióna USD
Správa malých podnikov USA	459,8 milióna USD
Národný program protipovodňového poistenia	6,6 milióna USD
Pomoc v nezamestnanosti	2,1 milióna USD
Riadenie katastrof	11,5 milióna USD
Krízové poradenstvo	2,5 milióna USD
Iná pomoc	16,3 milióna USD
Spolu	904,3 milióna USD

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z internetovej stránky fema.gov a usatoday.com

Z uvedenej tabuľky nám vyplýva, aká bola výška finančnej pomoci od federálnej vlády a iných osôb a organizácií. Federálna agentúra pre riadenie mimoriadnych udalostí spolu s federálnou vládou Spojených štátov Amerických finančne pomohla postihnutým Americkým Panenským ostrovom sumou vo výške 888 miliónov USD, ktoré boli použité hlavne na pomoc pre obnovu bývania obyvateľov takisto na verejnú pomoc pod ktorú malo spadať financovanie poškodených nemocníc, infraštruktúry a elektrickej energie. Pod položkou iná pomoc je zahrnuté financovanie od známych osôb, ktoré vyrastali na Amerických Panenských ostrovoch a takisto aj neziskových organizácií.

Tim Duncan, ktorý je bývalá basketbalová hviezda San Antonia Spurs, vyrastal na ostrove St. Croix a po hurikáne dokázal pre ostrov vyzbierať 2,7 milióna USD, ktoré pochádzali hlavne z dobročinných zbierok a takisto distribuoval na ostrov približne 4 00 000 kilogramov potravín.

Bývalý starosta mesta New York Michael Bloomberg má už dosť skúseností s pomocou po hurikánoch. Naposledy pomáhal po hurikáne Sandy kde bol dokonca terénnym pracovníkom a poskytoval rady miestnym úradníkom. Bloomberg pomáhal hlavne na zničenom ostrove St. John, kde má jeho priateľ a spoluzakladateľ filantropickej organizácie (Bloomberg L.P.) Tom Secunda dom. Filantropická organizácia Bloomberg poslala do postihnutej oblasti hlavne lekárov a sestry z nemocnice Johns Hopkins v Baltimore, ktorý poskytovali zdravotnícku starostlivosť.

Komunitná nadácia Panenských ostrovov, nezisková organizácia, ktorá pôsobí na ostrovoch, sa stala hlavným zdrojom finančných príspevkov po hurikáne. Organizátori hovoria, že 100 % darov vyčlenených pre Fond pre Panenské ostrovy, sa dostane na pomoc po hurikánoch. Prispievatelia, ktorí chcú pomôcť napr. na verejné školy nahrádzajú stratené a zničené hudobné nástroje a športové vybavenie a tým zabezpečujú "obnovu vzdelávania". Avšak Guvernér Panenských ostrovov, Kenneth Mapp odporúča, aby okrem darovania peňazí, fyzické a právnické osoby z pevniny zvážili hlavne posielanie repelentu proti hmyzu.

Komunitná nadácia Panenských ostrovov založila s cieľom pomôcť osobám postihnutým hurikánom Fond pre Panenské ostrovy. Do mesiaca Február Komunitná nadácia Panenských ostrovov vyzbierala a bolo schválených a zaslaných viac ako 4 milióny USD na podporu po hurikánovej pomoci na území z nasledovných fondov: Fond priateľov a rodiny Komunitnej nadácie Panenských ostrovov pre obnovu Amerických Panenských ostrovov a fond pre Panenské ostrovy.

Fond priateľov a rodiny Komunitnej nadácie Panenských ostrovov pre obnovu Amerických Panenských ostrovov vyzbieral celkovo 140 000 USD na granty na podporu iniciatív určených na okamžité poskytnutie pomoci deťom, mládeži a rodinám na území Amerických Panenských ostrovov.

Fond pre Panenské ostrovy vznikol krátko potom, ako územie zasiahol hurikán Irma. Tento fond je zameraný na podporu krátkodobého úsilia o pomoc a na zlepšenie blahobytu budúcich generácií. Strategické plánovanie tohto úsilia sa koordinuje s príspevkami miestnej samosprávy, národných expertov a dôveryhodných miestnych neziskových organizácií. USVI Recovery.org bola spustená ako oficiálna webová stránka na obnovu Amerických Panenských ostrovov, kde môže prispieť ktokoľvek. V súčasnosti

Komunitná nadácia Panenských ostrovov pre obnovu Amerických Panenských ostrovov udelila a schválila granty vo výške viac ako 3 milióny USD.

Fond HelpUSVINow! je fond založený rodinou Stephensonovou pod vedením dlhoročného rezidenta ostrova St. Thomas, Richardom J. Stephensonom. Doteraz bolo poskytnutých celkovo 1,2 milióna dolárov v grantoch subjektom, ktoré slúžia komunite Panenských ostrovov v oblastiach ako vzdelávanie, zdravotná starostlivosť a sociálne služby. Takisto rodina Stephensonovcov prisľúbila 5 miliónov dolárov na pomoc pri obnovení ostrovov.

Guvernér K. Mapp však so svojim tímom odhadujú, že od federálnej vlády by ostrovy potrebovali, až 7,5 miliardy USD, ktoré by boli dostatočné na pokrytie nákladov na obnovu škôl, nemocníc, energetickej siete a prístavov. Pritom by táto suma dokázala aj kompenzovať stratu z príjmov z cestovného ruchu, ktoré predstavujú 30 % celkovej ekonomiky. Túto žiadosť im však kongres a americký prezident D. Trump do dnešného dňa neschválili, pretože táto suma je príliš vysoká a predstavuje až 75 000 USD na jedného obyvateľa.

Iná nezištná pomoc od rezidentov Amerických Panenských ostrovov

Dobрым príkladom je 25 ročná Imani Daniel, ktorá vyrastala na ostrove St. Thomas, na ktorý sa pred tromi rokmi vrátila po ukončení vysokej školy v Spojených štátoch Amerických. Spomínaná Imani Daniel sa stala hrdinkou hurikánu, keď objavila v ruinách budovy starších diabetických občanov, ktorý ostali uväznení bez akejkoľvek pomoci. Takisto musela riešiť problém s inzulínom, ktorý musí byť v chlade. Zabezpečovala tak službu na dodávanie ľadu, ktorá udržala pri živote desiatky starších obyvateľov na ostrove St. Thomas. Momentálne stále rozširuje svoje ďalšie projekty. Jedným z nich je aj vyčistenie zničenej budovy námornej a vedeckej univerzity. Avšak jej hlavným projektom stále ostáva vyjednávanie o nízkofrekvenčných chladiacich baleniach, ktoré môžu dlhodobo udržiavať inzulín v chlade.

Do pomoci svojim spoluobčanom sa takisto zapojil aj Imanin kamarát Tyron Reid, ktorý sa pred hurikánom živil ako inštruktor bojových umení a bol vysokoškolským študentom. Tyron pomáha pracovníkom Červeného kríža ako vodič staršieho auta s ktorým obchádza celý ostrov St. Thomas a dodáva do domovov utierky a zásoby pitnej vody. Hurikán ho zmenil tak ako zmenil celý ostrov.

3.4 Dopady hurikánu Irma a Maria na cestovný ruch a porovnanie cestovného ruchu s Kajmaními ostrovmi

Hurikány Irma a Maria vyradili z prevádzky veľké množstvo hotelov, čo spôsobilo úpadok cestovného ruchu na obdobie 2 mesiacov. Niektoré hotely, však ostanú zavreté po celú turistickú sezónu 2017/2018. Cestovný ruch na ostrovoch je hlavným hnacím motorom ekonomiky. Cestovný ruch je tvorený hlavne turistami, ktorí prichádzajú z výletných lodí. Hurikán Maria zničil aj plány na nový investičný projekt hotela The Fred, ktorý mal disponovať dvoma budovami s 22 poschodiami, a mal byť novým investičným projektom a prilákať turistov na nábrežie Frederikstedu na ostrove St. Croix. Veľkolepé otvorenie hotelu bolo naplánované na 1. decembra, ale Maria však tieto plány prekazila. Obe budovy hurikán prežili, ale nával prudkých búrok posielal zmes morskej vody, koralov a kameňov cez pozemok, ktorý sa dostal do základov oboch budov. The Fred mal byť prvým novým hotelom, ktorý sa otvorí na ostrove St. Croix za posledných 30 rokov.

Z tabuľky číslo 7 môžete vidieť počet návštevníkov, ktorí navštívili Americké Panenské ostrovy z výletných lodí a porovnanie s rokom 2016.

Tabuľka 7 Počet návštevníkov Amerických Panenských ostrovov z výletných lodí za roky 2016 a 2017

Rok	2016	2017	Percentuálna zmena
Mesiac			
Január	227 156	202 508	-10,90 %
Február	206 594	159 110	-23 %
Marec	214 778	196 265	-8,60 %
Apríl	187 660	147 517	-21,40 %
Máj	111 383	95 768	-14 %
Jún	90 638	71 985	-20,60 %
Júl	99 058	80 645	-18,60 %
August	88 877	100 916	22,80 %
September	84 957	6818	-92 %
Október	95 215	N/A	N/A
November	166 503	69 923	-58 %
December	203 916	164 604	-19,30 %
Iná doprava	971 893	350 628	-63,92 %
Celkovo	2 748 629	1 646 687	-40,09 %

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistického úradu Amerických Panenských ostrovov

Z nasledujúcej tabuľky môžete vidieť koľko turistov navštívilo Americké Panenské ostrovy za roky 2016 a 2017 hlavne výletnou loďou. Zaujímavé sú hlavne mesiace September 2017, kde počet turistov bol 6818 a percentuálna zmena oproti roku 2016 nižšia až o 92 %, pretože v tomto mesiaci na ostrovy prišli hurikány Irma a Maria. Mesiac Október 2017 bol bez dát pretože v tomto mesiaci bol cestovný ruch na ostrovoch úplne odrovnaný. Prvé výletné lode začali na ostrovy prichádzať až v Novembri a spolu dovezli na ostrovy 69 923 turistov. Oproti roku 2016 bola percentuálna zmena naďalej vysoká až 58 % pretože toto obdobie je hlavnou turistickou sezónou ostrovov. Cestovný ruch sa začal znova obnovovať až v Decembri keď percentuálna zmena oproti roku 2016 dosiahla úroveň nižšiu o 19,3 %. Celkové dáta leteckej dopravy za rok 2017 sú uvedené len do Augusta 2017, pretože doposiaľ neboli na štatistickom úrade Amerických Panenských ostrovoch uvedené. Ale taktiež môžeme predpokladať, že letecká doprava bola v mesiacoch September, Október a November kompletne odstavená a to aj hlavne kvôli častým výpadkom elektrickej energie. Celková percentuálna zmena turistov, ktorí navštívili Americké Panenské ostrovy za rok 2017 bola nižšia o 40,09 %.

Takisto ako Americké Panenské ostrovy tak aj Kajmanie ostrovy, majú veľmi dobre rozvinutý cestovný ruch. Nasledujúca tabuľka nám ukazuje celkový počet turistov, ktorí navštívili Kajmanie ostrovy za roky 2016 a 2017 a takisto aj počet ubytovacích zariadení, ktorými ostrovy disponujú.

Tabuľka 8 Počet návštevníkov v z výletných lodí na Kajmaních ostrovoch za roky 2016 a 2017

<i>Rok</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>Percentuálna zmena</i>
Mesiac			
Január	196 208	181 765	-7,36 %
Február	176 539	189 704	7,46 %
Marec	237 339	199 844	-15,80 %
Apríl	144 805	125 284	-13,48 %
Máj	96 430	94 523	-1,98 %
Jún	121 984	90 809	-25,56 %
Júl	108 447	101 513	-6,39 %
August	108 211	96 309	-11,00 %
September	90 273	103 287	14,42 %
Október	81 311	115 077	41,53 %
November	156 790	208 695	33,10 %
December	193 512	221 634	14,53 %
Iná doprava	385 451	418 406	8,55 %
Celkovo	2 097 300	2 146 850	2,36 %

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistického úradu Kajmaních ostrovov

Tabuľka číslo 8 nám vyjadruje počet turistov, ktorí navštívili Kajmanie ostrovy za roky 2016 a 2017. Návštevnosť sa začala zvyšovať hlavne v období jesene a to v mesiacoch September, Október a November, pretože ostatné Karibské ostrovy sa zotavovali, po príchode hurikánov. Počet návštevníkov mal stúpajúcu tendenciu za rok 2017 a percentuálna zmena oproti roku 2016 bola o 2,36 %.

Nasledujúce tabuľky nám budú vyjadrovať porovnanie cestovného ruchu oboch ostrovov.

Tabuľka 9 Porovnanie celkového počtu návštevníkov oboch ostrovov za rok 2017

<i>Celkový počet návštevníkov</i>	
Krajina	2017
Kajmanie ostrovy	2 146 850
Americké Panenské ostrovy	1 646 687
Percentuálna zmena	30,37 %

Zdroj: vlastné spracovanie na základe štatistických úradov oboch ostrovov

Z nasledujúcej tabuľky môžete vidieť, že cestovný ruch, čo sa týka počtu návštevníkov za rok 2017 bol lepší na Kajmaních ostrovoch a to aj kvôli tomu, že Americké Panenské ostrovy boli zasiahnuté hurikánmi Irma a Maria. Momentálne však sektor cestovného ruchu na Kajmaních ostrovoch rapídne rastie, začo môže hlavne spomínaná hurikánová sezóna, ktorá po sebe zanechala množstvo škôd na území niektorých Karibských ostrovoch. Počet turistov sa za Január 2018 zvýšil o 29,44 %, keď na ostrovy prišlo, až 257 614 návštevníkov. Cestovný ruch na Kajmaních ostrovoch rastie aj vďaka novým trhom a novým marketingovým aktivitám, ktoré vytvára oddelenie cestovného ruchu. Nadalej však na Kajmanie ostrovy prichádzajú hlavne turisti zo Spojených štátov Amerických, ale postupne sa k nim pridávajú aj turisti z Kanady.

V tejto časti našej diplomovej práci budeme nadalej skúmať cestovný ruch spomínaných ostrovov a takisto aj výhľady do budúcnosti. Skúmanými faktormi boli: Celkový prírastok z turizmu k HDP, čo znamená, že je tam zahrnuté iba HDP, ktoré bolo vytvorené priamo sektorom cestovného ruchu. Celkový prírastok z turizmu k zamestnanosti, čo znamená, že je tam zahrnutý percentuálny nárast počtu vytvorených pracovných miest v sektore cestovného ruchu. Celkový export z turizmu, znamená všetky výdavky v rámci krajiny, ktoré vyprodukovali medzinárodní turisti vrátane obchodných a voľno časových ciest, a takisto aj výdavkov na dopravu. Skúmané obdobie cestovného ruchu je za rok 2016, 2017 a výhľad do budúcnosti od roku 2017 po rok 2027.

Tabuľka 10 Celkový prírastok z turizmu k HDP za rok 2016

Poradie	Krajina	2016 miliardy USD
130	Americké Panenské ostrovy	1,4
142	Kajmanie ostrovy	1

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

Z tabuľky číslo 10 nám vyplýva, že za rok 2016 mal celkový prírastok z turizmu k HDP lepší Americké Panenské ostrovy. Americké Panenské ostrovy dosiahli sumu 1,4 miliardy USD a Kajmanie ostrovy sumu 1 miliardu USD. Poradie nám vyjadruje celkové umiestnenie zo všetkých krajín sveta. Americké Panenské ostrovy sa umiestnili na 130 mieste a Kajmanie ostrovy na 142 mieste.

Tabuľka 11 Celkový prírastok z turizmu k zamestnanosti za rok 2016

Poradie	Krajina	2016
173	Americké Panenské ostrovy	120 000
176	Kajmanie ostrovy	108 000

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

V tabuľke číslo 11 je uvedený celkový prírastok z turizmu k zamestnanosti. Za rok 2016 si uplatnenie v službách cestovného ruchu našlo viac občanov Amerických Panenských ostrovov. Celkový počet pracovných miest v sektore cestovného ruchu na Amerických Panenských ostrovoch bol 120 000. Kajmanie ostrovy neboli za Americkými Panenskými ostrovmi moc ďaleko, keď celkový počet pracovných miest v sektore cestovného ruchu vykazoval číslo 108 000 pracovných miest. V poradí všetkých krajín sveta sa Kajmanie ostrovy umiestnili na 176 mieste a Americké Panenské ostrovy na 173 mieste.

Tabuľka 12 Celkový export z turizmu za rok 2016

Poradie	Krajina	2016 miliardy USD
94	Americké Panenské ostrovy	1,5
126	Kajmanie ostrovy	0,5

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

Tabuľka číslo 12 nám vyjadruje celkový export z turizmu za rok 2016. Za celkový export z turizmu sa považujú všetky tovary ktoré si z ostrovov odniesli ich návštevníci. Ako môžete vidieť Americké Panenské ostrovy sa umiestnili na 94 mieste spomedzi všetkých krajín sveta. Celkový exportu z turizmu za rok 2016 mali Americké Panenské ostrovy 1,5 miliardy USD. Export z turizmu majú Americké Panenské ostrovy vyšší ako Kajmanie ostrovy aj hlavne kvôli tomu, že väčšina návštevníkov si z Amerických Panenských ostrovov odnáša hlavne rum. Kajmanie ostrovy sú v tomto porovnaní ďaleko za Americkými Panenskými ostrovmi, keďže ich celkové umiestnenie bolo až 126 miesto, a celkový príjem exportu z turizmu bol 0,5 miliardy USD.

Tabuľka 13 Celkový prírastok z turizmu k HDP za rok 2017

Poradie	Krajina	2017 % nárast
55	Kajmanie ostrovy	5,50%
169	Americké Panenské ostrovy	1,20%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

V tabuľke číslo 13 môžete vidieť celkový prírastok z turizmu k HDP za rok 2017. Vidieť môžete hlavne prepád oboch ostrovov oproti roku 2016. Vysoký prepád v poradí všetkých krajín sveta mali hlavne Americké Panenské ostrovy, ktoré boli zničené hurikánmi Irma a Maria a nedisponovali plným cestovným ruchom v období jesene. Nárast dosiahli iba o 1,20 %.

Tabuľka 14 Celkový prírastok z turizmu k zamestnanosti za rok 2017

Poradie	Krajina	2017 % nárast
39	Kajmanie ostrovy	4,80%
149	Americké Panenské ostrovy	1%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

V tabuľke číslo 14 je vyjadrený celkový prírastok z turizmu k zamestnanosti za rok 2017. Americké Panenské ostrovy znova vykazujú prepád, keďže hurikány takisto spôsobili nedobrovoľnú migráciu obyvateľstva a tým znížili aj celkovú zamestnanosť v sektore cestovný ruch.

Tabuľka 15 Celkový export z turizmu za rok 2017

Poradie	Krajina	2017 % nárast
62	Kajmanie ostrovy	7,80%
132	Americké Panenské ostrovy	4%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

Celkový export z turizmu za rok 2017 nám vyjadruje tabuľka číslo 15. Aj v tejto tabuľke môžete vidieť prepád Amerických Panenských ostrov v poradí všetkých krajín sveta.

Tabuľka 16 odhadovaný celkový prírastok z turizmu k HDP za obdobie rokov 2017 - 2027

Poradie	Krajina	2017 - 2027 % nárast
88	Kajmanie ostrovy	4,50%
162	Americké Panenské ostrovy	2,40%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

V tabuľke číslo 16 môžete vidieť odhadovaný celkový prírastok z turizmu k HDP za obdobie rokov 2017 – 2027. Agentúra Amerických Panenských ostrovov pre cestovný ruch, predpokladá prepád cestovného ruchu a to hlavne z toho dôvodu, že Americkým Panenským ostrovom bude trvať dlhšie dobu kým sa z poškodenia od hurikánov spamätajú. Oproti roku 2017 však v poradí všetkých krajín sveta postúpia na 162 priečku a percentuálny nárast sa predpokladá o 2,40 %.

Tabuľka 17 odhadovaný celkový prírastok k zamestnanosti za obdobie rokov 2017 - 2027

Poradie	Krajina	2017 - 2027 % nárast
53	Kajmanie ostrovy	3,10%
142	Americké Panenské ostrovy	1,30%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

V tabuľke číslo 17 je zobrazený celkový prírastok k zamestnanosti za obdobie rokov 2017 – 2027. Agentúra Amerických Panenských ostrovov pre cestovný ruch, predpokladá, že nárast k zamestnanosti stúpne len o 1,30 %, pretože veľa obyvateľov

ostrovov nedobrovoľne opustilo ostrovy po hurikánoch Irma a Maria a predpokladá sa, že títo obyvatelia sa na ostrovy už nevrátia, a tým pádom nebude mať v sektore cestovného ruchu kto na ostrovoch pracovať.

Tabuľka 18 odhadovaný celkový export z turizmu za obdobie rokov 2017 - 2027

<i>Poradie</i>	<i>Krajina</i>	<i>2017 - 2027 % nárast</i>
85	Kajmanie ostrovy	4,90%
166	Americké Panenské ostrovy	2,60%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistík agentúry pre cestovný ruch na Amerických Panenských ostrovoch

Tabuľka číslo 18 zobrazuje odhadovaný celkový export z turizmu za obdobie rokov 2017 – 2027. Americké Panenské ostrovy sú aj v tejto štatistike ďaleko za Kajmaniami ostrovmi, čo sa v predošlom roku 2016 povedať nedalo, pretože Kajmanie ostrovy majú celkovo nízky export. Americkým Panenským ostrovom zo všetkých krajín sveta pripadá 166 miesto, a očakávaný nárast exportu z turizmu by mal byť len o 2,60 %.

Ako ste mohli vidieť z predošlých tabuliek, sektor cestovného ruchu bol v roku 2016 lepší na Amerických Panenských ostrovoch. Avšak stačí jedna prírodná katastrofa, ktorá krajinu zasiahne tak silno, že sa z nej spamätáva dlhé roky. Už len porovnanie za rok 2017 nám vykazuje, že sektor cestovného ruchu utrpel stratu, vo všetkých skúmaných oblastiach, a v poradí všetkých krajín sveta sa Americké Panenské ostrovy hlboko prepadli a takisto sa prepadli aj za Kajmaniami ostrovmi. Výhľad do budúcnosti tiež nepredpovedá nejaké rapídne zvýšenie cestovného ruchu a predbehnutie Kajmaních ostrovov.

Stanoveným problémom v našej diplomovej práci, bolo zistiť aké následky a dopady má prírodná katastrofa na fungovanie ostrovného štátu, konkrétne Amerických Panenských ostrovov. V rámci skúmania prírodnej katastrofy sme sa zamerali na nedávne hurikány v oblasti Karibiku na duo-hurikán Irmu a Mariu, ktoré sa prehnali týmto územím a zanechali po sebe obrovské škody na začiatku septembra 2017.

V rámci nášho prvého stanoveného cieľu sme chceli zistiť kde osoby, ktoré boli postihnuté prírodnou katastrofou migrujú. Ako sme zistili väčšina obyvateľov ostrovov migrovala na územie Spojených štátov Amerických, pretože Americké Panenské ostrovy sú oficiálnym územím Spojených štátov Amerických. Zo štatistického úradu Spojených štátov Amerických pre dopravu sme zistili, že celkový počet vysídlených osôb bol približne 14 000. Túto štatistiku uvádzal štatistický úrad pre dopravu z toho dôvodu, že

migrácia z ostrova na pevninu je omnoho náročnejšia, ako migrácia na pevnine. K číslu 14 000 dospel štatistický úrad pre dopravu, pretože vláda Spojených štátov Amerických posielala na územie zničených ostrovov hneď po katastrofe tzv. „milosrdné lety“, ktoré odvážali Amerických občanov z ostrovov na územie Spojených štátov Amerických.

Druhým cieľom bolo zistiť aké dopady mala prírodná katastrofa na ekonomiku zasiahnutého ostrova a vyčíslili sme celkové náklady na „znovu oživenie“ ostrova. Čo sa týka celkovej pomoci od vlády Spojených štátov Amerických, Americkým Panenským ostrovom bola dosť postačujúca, či už po finančnej alebo inej stránke. Toto tvrdenie sme si potvrdili aj podľa slov guvernéra Amerických Panenských ostrovov K. Mappa, ktorý bol s prístupom prezidenta Trumpa veľmi spokojný. Vláda Spojených štátov Amerických hneď pár dní po katastrofe posielala na územie Amerických Panenských ostrovov svojich humanitných pracovníkov v spolupráci s Federálnou agentúrou pre riadenie mimoriadnych udalostí. Táto agentúra riadila celý proces „oživenia“ a pomoci po zasiahnutí prírodnou katastrofou. Čo sa týka vlády Spojených štátov Amerických a agentúry FEMA, pomáhali hlavne občanom, ktorí majú občianstvo Spojených štátov Amerických. Práve preto aj po uplynutí 3 týždňov, 33 000 obyvateľov stále nedostali pomoc, pretože nemali občianstvo Spojených štátov Amerických, čo si myslím, že od vlády a agentúry nebolo dostatočne humánne. Týmto ostatným obyvateľom pomáhali hlavne Červený kríž a iné dobrovoľnícke organizácie, ktoré sídlia na ostrovoch. Celkové náklady na „znovu oživenie“ ostrovov dosiahli výšku 904,3 milióny USD. K tejto sume sme započítali ako aj finančnú pomoc v pôžičkách od vlády Spojených štátov Amerických, tak aj inú finančnú pomoc z nadácií, alebo iných právnických osôb, ktoré majú niečo spoločné s ostrovmi. Naopak z dostupných zdrojov sme zistili, že Porto Rico, ktoré bolo taktiež zasiahnuté hurikánom Maria, aj keď sme sa mu v práci nevenovali, nedostalo takú silnú podporu od vlády Spojených štátov Amerických, aj keď má taký istý politický vzťah ku Spojeným štátom Americkým, ako majú Americké Panenské ostrovy.

Posledným hlavným cieľom sme chceli zistiť aké sú dopady prírodnej katastrofy na sektor cestovného ruchu zasiahnutého ostrova a porovnať ich s nezasiahnutým ostrovom Kajmaními ostrovmi. Na sektor cestovného ruchu ako jedného z cieľov našej diplomovej práce sme sa zamerali z toho dôvodu, že tento sektor je hlavným „hnacím motorom“ ekonomiky týchto štátov. Na ostrovy prichádzajú turisti hlavne z výletných lodí, preto sme sa zamerali na štatistiky a počty turistov, ktorí prichádzajú na ostrovy týmto druhom dopravou. Z porovnaní za rok 2016 sme zistili, že silnejší cestovný ruch, čo sa týka počtu

návštevníkov mali Americké Panenské ostrovy s percentuálnou zmenou vyššou o 31,06 %. Za rok 2017 kedy boli Americké Panenské ostrovy postihnuté duo-hurikánmi Irmou a Mariou však počet turistov upadol, pretože sektor cestovného ruchu bol na obdobie dvoch mesiacov úplne odstavený. Z porovnania sme zistili, že Kajmanie ostrovy za rok 2017 na tom boli o 30,37 % lepšie ako postihnuté Americké Panenské ostrovy. Z výhľadov do budúcnosti budú v rámci sektora cestovného ruchu naďalej lepšie Kajmanie ostrovy, pretože obnova cestovného ruchu na Amerických Panenských ostrovoch si vyžiada množstvo finančných prostriedkov a takisto budú chýbať osoby, ktoré budú pracovať v tomto sektore.

Záver

Cieľom našej diplomovej práce bolo na základe teoretických vedomostí opísať a priblížiť súčasnú problematiku migrácie, ktorá je spojená s prírodnou katastrofou, a na základe vybraného problému zhodnotiť geopolitiku a následky prírodnej katastrofy. V našej diplomovej práci sme si stanovili čiastkové ciele v ktorých sme skúmali dopady prírodnej katastrofy na relokáciu obyvateľstva, pomoc a environmentálnu geopolitiku po prírodnej katastrofe a dopady prírodnej katastrofy na ekonomiku skúmaného subjektu hlavne na sektor cestovného ruchu. V súlade s čiastkovými cieľmi práce v jej praktickej časti sme si takisto stanovili tri hypotézy, ktoré sme uviedli v cieľoch práce.

Hypotéza č. 1 o tom, že prírodné katastrofy, ktoré zasiahnu malé ostrovy, vedú k relokácii obyvateľstva z týchto postihnutých ostrovov na najbližšie ostrovy, resp. najbližšiu pevninu, sa potvrdila, avšak iba čiastočne, pretože došlo k relokácii na pevninu – do USA, ktorá postihnutým ostrovom nie je práve geograficky najbližšia, avšak existuje politické prepojenie medzi postihnutým ostrovom a pevninským štátom. Dôvodom zmeny relokačných plánov bol nový hurikán Mária, ktorý zasiahol ostrov St. Croix, ktorý mal byť miestom, kde sa postihnuté osoby prerelokujú v rámci ostrovov. Kumulácia prírodných katastrof tak vedie k netradičným riešeniam relokačnej politiky po prírodných katastrofách.

Hypotéza č. 2 ktorá bola o tom, že prírodné katastrofy, ktoré zasiahnu malé ostrovy, vedú k zmene ekonomických síl v regióne, keď blízke nezasiahnuté ostrovy z prírodnej katastrofy profitujú ekonomicky sa potvrdila, keď vidíme, že na úkor zasiahnutých Amerických Panenských ostrovov profitovali Kajmanie ostrovy a ich sektor cestovného ruchu.

Hypotéza č. 3 Pomoc po prírodnej katastrofe je riadená geopoliticky na základe sily medzinárodných vzťahov daného postihnutého ostrova, pričom z pomoci profitujú ostrovy s napojením na najrozvinutejšie štáty sveta sa potvrdila, pretože záchranné práce, či už relokácia alebo finančná pomoc po hurikánoch Irma a Mária mali jasné napojenie na príslušnosť k USA: Americké Panenské ostrovy získali podporu a boli schopné obnoviť svoj cestový ruch rýchlejšie vzhľadom na ich špeciálne napojenie na USA.

Všetky tri hypotézy sa nám v našej diplomovej práci naplnili.

Zoznam bibliografických údajov

DIVINSKÝ B.,: *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike: Stav, trendy, spoločenské súvislosti.* Friedrich Ebert Stiftung Bratislava 2005. ISBN 80-89149-04-9

BAUBÖCK R.,: *The integration of immigrants, Report for CDMG.* Council of Europe, Strasbourg 1994. ISBN 77-78451-02-5

DRBOHLAV D.,: *Hlavní důvody a důsledky mezinárodní migrace obyvatelstva.* Sborník České geografické společnosti 1994. ISBN 68-84521-01-6

IOM,: *Environmentally-induced population displacements and environmental impacts resulting from mass migrations.* UNHCR, IOM, RPG, Geneva 1994

BAUER, HAIKEN, DENEW, SCHMIDT.,: *International labor migration, economic growth and labor markets – the current state of affairs.* Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung 2004. ISBN 3-936454-34-5

UNHCR,: *Global trends forced displacement in 2015*

IOM,: *Glossary on Migration.* International Organization for Migration 2004. ISBN 1813-2278

IOM,: *Essentials of Migration Management,* International Organization for Migration 2004. ISBN 978-92-9068-251-6

UNHCR,: *Protecting Refugees and the Role of UNHCR 2007-2008*

KREŠÁK P.,: *Nútená migrácia – dôvody, fakty, dopady.* 2012

SLOVENSKÁ DEBATNÁ ASOCIÁCIA,: *Rozumne o migrácii, manuál pre organizátorov verejných podujatí.* 2016

IOM, UNHCR,: *Nielen čísla učebná pomôcka o migrácii a azyle v Európe.* 2009. ISBN 978-92-9068-505-0

VALÉRY P.,: *Environmentálny migranti, vietor sa dvíha, treba skúsiť žiť.* 2014

GEMENNE F., C. ZICKGRAF., IONESCO D.,: *The State of environmental migration 2016 a review of 2015.* Presses Universitaires de Liège 2016. ISBN 978-2-87562-117-7

GEMENNE F., C. ZICKGRAF., IONESCO D.,: *The State of environmental migration 2017 a review of 2016*. Presses Universitaires de Liège 2016. ISBN 978-2-87562-148-1

BOLEČEKOVÁ M.,: *Migračná politika*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov 2010. ISBN 978-80-557-0044-1

DIVINSKÝ B.,: *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008)*. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu 2009. ISBN 978-80-970-274-31

HENDL J.,: *Kvalitatívni výzkum*. Praha: Portál (2005). ISBN 975-50-980-26412

VODÁKOVÁ A.,: *Case study*. Veľký sociologický slovník. Praha: Karolínium (1996). ISBN 957-12-981-35614

Internetové zdroje

THE NEW YORK TIMES, 2017. *In the Virgin Islands, Hurricane Maria drowned what Irma did not destroy*. (online). (cit. 2017-12-18) Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2017/09/27/us/hurricane-maria-virgin-islands.html>

THE NEW YORK TIMES, 2017. *After Irma and Maria: How 3 spots on the U. S. Virgin islands are faring*. (online). (cit. 2017-12-20) Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2017/11/10/us/virgin-islands-hurricanes.html>

FEMA, 2017. *Progress Update on Hurricanes Irma and Maria in the U.S. Virgin Islands*. (online). (cit. 2018-01-10) Dostupné na internete: <https://www.fema.gov/news-release/2017/12/07/progress-update-hurricanes-irma-and-maria-us-virgin-islands>

NATIONAL PUBLIC RADIO, 2017. *Hurricane Irma Leaves Devastation Of 'Epic Proportions' In Caribbean*. (online). (cit. 2018-01-13) Dostupné na internete: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/09/07/549136781/devastation-of-epic-proportions-in-caribbean-wake-of-hurricane-irma%22>

WBUR, 2017. *We Need Help': U.S. Virgin Islands Governor On Devastation After Maria And Irma*. (online). (cit. 2018-01-20) Dostupné na internete: <http://www.wbur.org/hereandnow/2017/09/21/us-virgin-islands-kenneth-mapp-maria>

WORLD VISION, 2018. *Hurricane Maria: Facts, FAQs, and how to help.* (online). (cit. 2018-02-20) Dostupné na internete: <https://www.worldvision.org/disaster-relief-news-stories/hurricane-maria-facts>

AMERICA. ALJAZEERA, 2015. *US Virgin islands sues Hess over shuttered refinery.* (online). (cit. 2017-12-10) Dostupné na internete: <http://america.aljazeera.com/articles/2015/9/15/us-virgin-islands-sues-oil-company-over-shuttered-refinery.html>

BBC, 2017. *Hurricane Irma: Visual guide.* (online). (cit. 2018-01-25) Dostupné na internete: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-41172545>

